

დანართი 6ბ

გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების შეფასება და გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა

ნაწილი 2 – გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა (ESMP)

“საქართველოში სატყეო რეფორმის განხორციელების ხელშეწყობა ტყის
დეგრადაციით გამოწვეული სათბური აირების შემცირებისთვის “

მომზადებულია GIZ-ისთვის
კლიმატის მწვანე ფონდში (GCF) წარსადგენად

*“საქართველოში სატყეო რეფორმის განხორციელების
ხელშეწყობა ტყის დეგრადაციით გამოწვეული სათბური
აირების შემცირებისთვის “*

ტომი 2 – გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა (ESMP)

კეთრინ გარსია

გარემოსდაცვით და სოციალურ საკითხთა დამოუკიდებელი ექსპერტი

ნანა ბერძენიშვილთან

(სოციოლოგიის დამოუკიდებელ სპეციალისტი)

თანამშრომლობით

სარჩევი

1.	შესავალი.....	5
1.1	მიმოხილვა	5
1.2	ანგარიშის სტრუქტურა.....	5
1.3	მიზნები	6
2.	ზემოქმედებებისა და ვალდებულებების პრეზენტაცია	7
3.	მართვის ზოგადი სტრუქტურა და პასუხისმგებლობები	29
4.	შესაძლებლობათა ზრდა	32
5.	სპეციფიკური მართვის გეგმები	35
5.1	ESHS მართვის სისტემა.....	35
5.2	ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის	40
5.3	სოციალური მხარდაჭერის პროგრამის გეგმა	47
5.4	სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგი	52
5.5	კულტურული მემკვიდრეობის აღმოჩენის ე.წ. „შანსის პოვნის“ პროცედურა	58
5.6	ტყის მდგრადი მართვის გეგმების ჩართულობითი მეთოდით შემუშავება.....	59
5.7	დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა და დავების მართვის პროცედურა	61
6.	ბიუჯეტი ცხრილი 6-1 წარმოადგენს დაახლოებით ბიუჯეტს ESMP-ის განსახორციელებლად. ცხრილი არ მოიცავს მშენებლობის ფასებს, საუკეთესო საერთაშორისო მაგალითების გამოყენებით.....	62
7.	გამოყენებული ლიტერატურა:.....	62

ცხრილების ჩამონათვალი

ცხრილი 2-1: ზემოქმედებებისა და ვალდებულებების შეჯამება 8

ცხრილი 5-1: რეკომენდირებული ზუფერები (ამერიკის სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტი 1998) 44

ცხრილი 6-1: ბიუჯეტი..... 62

1. შესავალი

1.1 მიმოხილვა

პროექტი მიზნად ისახავს ტყეების დეგრადაციით გამოწვეული ემისიების შემცირებას ტყეების მდგრადი მართვის გზით, აგრეთვე ენერგო-ეფექტური და ალტერნატიული საწვავის პოპულარიზაციას, საშემე მერქნის მოხმარების შესამცირებლად, რაც ტყეების დეგრადაციის მთავარი გამომწვევი მიზეზია. პროექტის შედეგად, შემცირდება სათბური აირების (GHG) ემისიები, რაც 7 წლის განმავლობაში დაახლოებით 5,2 მილიონი ტCO₂ ეკვივალენტია. გარდა ამისა, პროექტი გაამყარებს ინსტიტუციონალურ და მარეგულირებელ სისტემებს, დაბალი ემისიის დაგეგმვისა და განვითარებისათვის, ეროვნულ და რეგიონულ დონეზე, ამასთანავე, გაუმჯობესდება კანონის აღსრულება.

ყველა პროექტისთვის, რომელიც მიეკუთვნება „ბ“ კატეგორიას, კლიმატის მწვანე ფონდისა (GCF) და GIZ-ს მოითხოვნაა გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების შეფასების მომზადება. ESS (გარემოსდაცვითი და სოციალური დაცვის) კონსულტანტმა გააანალიზა შეგროვებული პირველადი და მეორადი ინფორმაცია და შეადგინა ეს ანგარიში ტომი 2 - გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა (ESMP). ამ გეგმის მიზანია პირველადი და მეორადი მონაცემების შეგროვება და 2019 წლის მარტი-მაისის პერიოდში შეგროვებული ინფორმაციის ანალიზი, აგრეთვე, გეგმის დანიშნულებაა, იყოს ერთგვარი სახელმძღვანელო შემარბილებელი ზომების განხორციელებისთვის, რომელიც დადგინდა დაინტერესებულ მხარეთა ერთობლივი მუშაობისას.

1.2 ანგარიშის სტრუქტურა

ეს ანგარიში წარმოადგენს გარემოსდაცვით და სოციალური მართვის გეგმას პროექტისთვის. ამ ანგარიშის მეორე ნაწილი გვამლევს შემარბილებელი და საკომპენსაციო ზომების სრულ მიმოხილვას, რომელიც შემუშავდა იმ გარემოსდაცვითი და სოციალური მავნე ზემოქმედებების შესამცირებლად, რომელიც შესაძლოა პროექტის განხორციელებამ გამოიწვიოს. ისინი ეფუძნება დადგენილ შემარბილებელ ზომებს, რომლებიც მოიცავს წარმატებული საერთაშორისო

ინდუსტრიული პრაქტიკების და გამაძლიერებელი ზომების გამოყენებას. ეს ზომები წარმოადგენს პროექტის გარემოსდაცვით და სოციალურ ვალდებულებებს. ინფორმაცია წარმოდგენილია ცხრილის ფორმით, რათა გაადვილდეს პროექტის ვალდებულებების აღქმა. მესამე ნაწილი წარმოადგენს განხორციელების სტრუქტურას, რომელიც საჭიროა ESMP-ის აღსრულებისთვის, მეოთხე ნაწილი უზრუნველყოფს შესაძლებლობათა განვითარების ნაწილს ESMP-ში. მეხუთე ნაწილში მოცემულია სპეციფიკური მართვის გეგმები, რომელიც თანხვედრაშია ცხრილი 2-1-ში შემოთავაზებულ ვალდებულებებთან, მეექვსე ნაწილი კი წარმოადგენს ESMP-ის ბიუჯეტს.

ESMP განხორციელდება GIZ, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, შესაბამისი სამინისტროების, კონტრაქტორებისა და ქვე-კონტრაქტორების მიერ პროექტის მშენებლობებისა და პროექტის მოქმედების განმავლობაში. GIZ დანიშნავს ESMP+G სპეციალისტს, რომელიც იქნება პასუხისმგებელი ESMP -ის განხორციელების მართვაზე.

1.3 მიზნები

ESMP -ის მიზნებია:

- შეიქმნას მეთოდოლოგია პირველ ტომში - ESIA-ში გამოვლენილი ზემოქმედებების მართვისთვის.
- უზრუნველყოს პროექტის შესაბამისობა საქართველოს მარეგულირებელ ჩარჩოებთან.
- უზრუნველყოს პროექტის შესაბამისობა კლიმატის მწვანე ფონდის (GCF), GIZ და საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციის (IFC) გარემოსდაცვით და სოციალურ მოთხოვნებთან.
- უზრუნველყოს სათანადო ადამიანური რესურსებისა და ბიუჯეტის გამოყოფა პროექტის მიერ, ESMP განხორციელებისთვის.

ამ მიზნების მისაღწევად, ESMP მოიცავს შემდეგ ინფორმაციას:

- პროექტის ვალდებულებების შესახებ პრეზენტაცია; თითოეული ჩარევისა და შერბილების ვალდებულებებით გამოწვეულ ეკოლოგიური და სოციალური ზემოქმედების აღწერილობას;

- პროექტის ზემოქმედებების მართვისთვის, შემოთავაზებული განხორციელების სტრუქტურა და შესაძლებლობათა ზრდის ღონისძიებები;
- ვალდებულებათა შესასრულებლად საჭირო მართვის გეგმის აღწერა;
- ESMP -ის განხორციელებისთვის საჭირო ბიუჯეტის პრეზენტაცია.

2. ზემოქმედებებისა და ვალდებულებების პრეზენტაცია

ცხრილი 2-1 -ში წარმოდგენილია ერთგვარი შეჯამება, ყველა იმ ზემოქმედებისა და შემარბილებელი ღონისძიებისა, რომელიც გამოვლინდა როგორც გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების შეფასების პროცესის ნაწილი, რომელიც აღწერილია ანგარიშის პირველ ტომში.

მოსალოდნელია, რომ ESMP-ის განხორციელებით, მოხდება ზემოქმედებების ეფექტური მართვა და მთლიანი პროექტი იქნება GCF-ის გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტებისა და GIZ S+G მოთხოვნებთან შესაბამისობაში. განხორციელდება ESMP-ის რეგულარული მონიტორინგი, იმ ინდივიდუალური გეგმების ჩათვლით, რომლებიც მეხუთე ნაწილშია წარმოდგენილი, და ვალდებულებების ჩათვლით, რომელიც შექმნილია პროექტის მიერ (რაც გაწერილია 2-1 ცხრილში) და ამის შესახებ ანგარიშგება მოხდება პროექტის მმართველი კომიტეტისა და პროექტის განმახორციელებელი ერთეულის წინაშე.

ESMP განახლდება ყოველწლიურად, მონიტორინგსა და შეფასებაზე დაყრდნობით, აგრეთვე კონტრაქტორების ზედამხედველობისა და შედეგების შეფასების საფუძველზე.

საერთო ჯამში, შემოთავაზებულია 65 შემარბილებელი ღონისძიება, თითოეული შემოთავაზება შედიოდა ერთ რომელიმე მართვის გეგმაში, რომელიც წარმოდგენილია მეხუთე ნაწილში, გარდა 9 შემარბილებელი ღონისძიებისა, რომელიც არ არის არც ერთი გეგმის ნაწილი და ისინი წარმოადგენს განსაკუთრებულ ქმედებებს, რომლებიც არ საჭიროებს გეგმას და მათი შესრულება გაკონტროლდება უშუალოდ 2-1 ცხრილის მეშვეობით.

ESIA/ESMP განთავსდება GIZ და GCF ვებგვერდზე, 30 დღის განმავლობაში, საბჭოს შეხვედრის გამართვამდე, სადაც დაფინანსების შეთავაზებასაც განიხილავენ, როგორც ეს GCF და GIZ მიერაა მოთხოვნილი.

გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება	ნაწილი 2: ESMP	
--	----------------	---

ცხრილი 2-1: ზემოქმედებებისა და ვალდებულებების შეჯამება

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ლონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP- ში
კომპონენტი 1 - ტყის მდგრადი მართვა					
აქტივობა 1.1: ტყის მდგრადი მართვის (SFM) გეგმის შემუშავება და განხორციელება.	1	ველური ბუნებისა და ფლორის განადგურება ჭრებითი ლონისძიებების დროს.	1.1	პრევენციული ღონისძიების სახით და ჭრებამდე არა უმეტეს ორი დღით ადრე, პროექტი განახორციელებს ვეგეტაციის სწრაფ შეფასებას, რათა შემოწმდეს ყველა ხე და რომ მათზე არ იყოს ბუდეები. ხეები, რომლებზეც იქნება ბუდეები, არ მოიჭრება. შემცირებული ზემოქმედებით ჭრა (RIL) და ვეგეტაციის შეფასება ასახული იქნება სატყეო სააგენტოს მიერ მომზადებულ ტყის მდგრადი მართვის (SFM) და ყოველწლიურ გეგმებში.	5.1 ESHS-MS და 5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის
	2	ჭრებისა და მორთრევის დროს, შრომის უსაფრთხოების და ჯანმრთელობის (OHS) რისკები სატყეო სააგენტოსთვის, პროექტის პერსონალისთვის და კონტრაქტორებისთვის. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ჭრებისა და მორთრევის და ტრანსპორტირების დროს უბედური შემთხვევები.	2.1	პროექტი უზრუნველყოფს უსაფრთხოების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას და შესაბამის მიზნობრივ ტრენინგს. ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების შესახებ ტრენინგს ხის მჭრელებისთვის, განსაკუთრებით კი მთიან ადგილებში და მანქანის თავდაცვითი მართვის ტრენინგს, ხე-ტყის სატვირთო მანქანებისა და მსუბუქი ავტომობილების მძღოლებისთვის. შემუშავდება უსაფრთხოების პროცედურები მძღოლებისთვის.	5.1 ESHS-MS and 5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის
			2.2	უსაფრთხოების ყველა ტრენინგის ჩატარება და დოკუმენტირება.	5.1 ESHS-MS და თავი 4.

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
			2.3	ESHS-MS-ში უნდა გაერთიანდეს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვის პროცედურები, პროექტის ფარგლებში ჩამოყალიბდეს უსაფრთხოების დაცვის კულტურა, და ინციდენტების და უბედური შემთხვევების შესახებ გაცხადების, ანგარიშგების, დოკუმენტირების და მართვის წესები. SFM და ყოველწლიური გეგმები უნდა მოიცავდეს ESHS-MS მთავარ კომპონენტებს.	5.1 ESHS-MS.
			2.4	რეინჯერებს, ხის მჭრელებს და სატყეო სააგენტოს პერსონალის PPE-ით (პირადი დამცავი აღჭურვილობა) უზრუნველყოფა დანიშნულებისამებრ (მაგ. მყარ ზედაპირიანი ჩაფხუტები, დამცავი ჩექმა, ხელთათმანები და ა.შ.)	5.1 ESHS-MS და 5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის
	3	ტყეში მისასვლელი გზების მშენებლობისას, მათ შორის მდინარეებზე გადასასვლელი და მორსათრევი ბილიკების მშენებლობისას. ზემოქმედება მუშათა შრომით უსაფრთხოებასა და ჯანმრთელობაზე (OHS), ნარჩენების, ხმაურისა და მტვრის	3.1	შემარბილებელი ღონისძიება #2.1-დან 2.4-მდე.	როგორც ზემოთაა მოცემული.
			3.2	სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგის ჩატარება, ნებისმიერი სამშენებლო აქტივობის წინ და მცენარეულობის სწრაფი შეფასება (მცენარეულობის გასუფთავება ქიმიური ნივთიერებების გამოყენებით არაა ნებადართული, მხოლოდ მექანიკური გამოხშირვა იქნება გამოყენებული).	5.4 სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური მიმოხილვა

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
		<p>წარმოქმნა, მავნე ნივთიერებათა დაღვრა, ვეღური ბუნების, მცენარეულობისა და ნიადაგის განადგურება და წყალზე ზემოქმედება.</p>	3.3	<p>მშენებლობის საკონტრაქტო მოთხოვნების ESHS პროცედურის მომზადება და შესრულება (რაც მოიცავს ყველა სამუშაო ადგილის ცეცხლმაქრებით, წყლის გამფრქვადვრის საწინააღმდეგო მოწყობილობებით (ურნებითურთ) აღჭურვას, დაღვრის საწინააღმდეგო ნაკრების განთავსებას ყველა ავტომობილში, სპეციალურად შეფუთული ადგილებს საწვავის შესავსებად, ნარჩენების სეპარაციას, ნადირობის აკრძალვას, პროექტის აღჭურვილობის ან ავტომობილების გარეცხვის აკრძალვას მდინარეებთან ახლოს.)</p>	5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის
			3.4	<p>გარემოსდაცვითი, სოციალური, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის სისტემის შემუშავება დანიშნულებისამებრ, რომელიც მოიცავს ESHS გეგმისა და პროცედურების მომზადებას, მათ შორის ადამიანური რესურსების პოლიტიკას და ქცევის კოდექსს. ეს უნდა შევიდეს. ტყის მართვის შესახებ დებულება #242 მე-13 მუხლში, ტყის კოდექსის დამტკიცებისთანავე, ტყის მართვის გეგმები და ყოველწლიური გეგმები უნდა მოიცავდეს ESHS-MS-ის მთავარ კომპონენტებს.</p>	5.1 ESHS-MS გარემოსდაცვითი, სოციალური, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის სისტემა
			3.5	<p>მიწასთან დაკავშირებული ყველა სამუშაო დაიგეგმოს იმგვარად, რომ მოხდეს სივრცის მართვის ოპტიმიზაცია, რათა მაქსიმალურად</p>	5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის.

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
				შემცირდეს ის გასუფთავებული მიწის ზედაპირი და ფართობი, რომელზეც ნიადაგის ეროზიის დიდი რისკია.	
			3.6	შეიზღუდოს გზებისა და მორსათრევი ბილიკების მშენებლობა საქართველოს კანონში გაწერილ ზედაპირული წყლების ბუფერულ საზღვრამდე, რათა შემცირდეს ნალექების აკუმულირება, წყლის მცენარეებსა და ცხოველებზე ზეგავლენა და იყოს შესაბამისობაში წყლის შესახებ საქართველოს კანონთან (კანონი უზრუნველყოფს ბუფერის საზღვრებს, მდინარის სიგრძის მიხედვით).	5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის
			3.7	მდინარეზე გადასასვლელი აშენდეს საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკების მიხედვით. ზედაპირული წყლების დაფარვა სამშენებლო მასალებით აკრძალულია და არ დაიშვება მდინარის კალაპოტის არცერთნაირი ცვლილება მშენებლობისა და სხვა ოპერაციების განმავლობაში. პროექტი გამოიყენებს ხიდებს ან სპეციალურ ჩარჩოირებულ კულვერტებს ზედაპირულ წყლებზე გადასასვლელად.	5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის
			3.8	უნდა გამაგრდეს ფერდობები და გაკონტროლდეს ეროზია მთავარ სარისკო ადგილებში მცენარეული საფარისა და სხვა ბუნებრივი პროცესების (ბიოინჟინერია) გამოყენებით.	5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
			3.9	ტყის გზების, მორსათრევი ბილიკებისა და განსათავსებელი ადგილების მშენებლობისთვის ამოთხრილი მასალების დაფლა ფერდობების გასწვრივ არ არის ნებადართული.	5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის
			3.10	ტყის გზების მშენებლობის და მოვლა-პატრონობისათვის საუკეთესო პრაქტიკების გამოიყენება. (ფერდობის დაცვა და გამყარება, დრენაჟები, მდინარეზე გადასასვლელი აღჭურვილობის შერჩევა და სხვ), მოვლისათვის (მაგ. GIZ სამშენებლო პროცედურები, FAO -ს სახელმძღვანელო ტყის გზების ინჟინერიისთვის მთიანი რელიეფის პირობებში, ამერიკის სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტის გაიდლაინები: მიწათმფლობელების სახელმძღვანელო ტყეში მისასვლელი გზების მშენებლობისთვის, 2014 წლის საუკეთესო პრაქტიკების სახელმძღვანელო, ტყის გზის დაგეგმვა და მშენებლობა საქართველოსთვის; გერმანიის სოფლის მეურნეობის, კონსერვაციისა და გარემოს დაცვის სამინისტრო, 2009 წ.: ნიადაგის კონსერვაცია და მისადგომლობა ტყეში - სახელმძღვანელო პრაქტიკოსებისთვის.	5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის
			3.11	კლიმატის ცვლილების ადაპტაციასთან დაკავშირებული რისკები მოიცავს პროექტის ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის	ანგარიში განხორციელებადობის კვლევის შესახებ

გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება	ნაწილი 2: ESMP	
--	----------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
				დაზიანებას და პროექტის გრძელვადიანი ამოცანების მიღწევაში ბარიერების წარმოქმნას. ამ რისკის გადაჭრა მოხდება SFM-ების შემუშავების მეშვეობით, ტყეების მოწყვლადობის შეფასებითა და შედეგების მართვის გეგმებში, ტრენინგებსა და პროტოკოლებში ინტეგრირებით, რათა მოხდეს ამ შედეგების ჩართვა პოლიტიკის შემუშავების პროცესში. კონკრეტულად, პროექტისთვის ეს შეიძლება მოიცავდეს მდგრადი ტყის გზების მშენებლობას და კლიმატისადმი მედეგი სახეობების გამოყენებას აღდგენის პროცესში.	
	4	ტყეში მისასვლელი გზებით ტყეზე ხელოვნურად გამოწვეული წვდომის გამო, ფლორასა და ფაუნაზე ზემოქმედების რისკი.	4.1	მაქსიმალურად უნდა შეიზღუდოს ძრავიანი სატრანსპორტო საშუალებების გადაადგილება ყველა სატყეო გზაზე, გარდა სამინისტროს, ეროვნული სატყეო სააგენტოს, ზედამხედველობის დეპარტამენტისა და ინსტიტუციებისა. ტყის ახალი კოდექსის მიხედვით, მხოლოდ სატყეო სააგენტოს/ზედამხედველობის დეპარტამენტს ექნება წვდომა სატყეო გზებზე, ტყესთან დაკავშირებული აქტივობებისთვის. ეს განხორციელდება დიდი სიფრთხილით, რათა ადგილობრივ თემებთან მოხდეს კონფლიქტის თავიდან არიდება.	ვალდებულება არაა განსაკუთრებულად აღნიშნული ინდივიდუალური მართვის გეგმებში

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
	5	ჭრებითი ღონისძიებების დროს, სატყეო გზებსა და მორსათრევი ბილიკებზე მუშაობამ შესაძლოა გამოიწვიოს ნალექის დაგროვება და ეროზია (ზოგიერთი რეგიონი უფრო მეტად არის მიდრეკილი ეროზიისკენ), ასევე, ზემოქმედება წყალზე, სამუშაოების დროს მტვერის წარმოქმნა, საშიში ნივთიერებების დაღვრით ნიადაგზე ზემოქმედება და ნარჩნების წარმოქმნა.	5.1	შემარბილებელი ღონისძიება #3.2-დან 3.10-მდე.	როგორც ზემოთაა მოცემული.
	6	საყოფაცხოვრებო მოხმარებისთვის ხე-ტყის მოჭრის შეზღუდვებმა და BSY-სგან საწვავის და სამასალე ხე-ტყის შექმნის მოთხოვნამ, შეიძლება გაზარდოს ენერჯის ხარჯი შეინამეურნეობებისთვის ან ხელი შეეშალოს მათ, საჭმლის მომზადებისა და გათბობის მიზნით საწვავი/სამასალე მერქნის მოპოვებაში კერძოდ კი ეს ეხება მოწყვლად შინამეურნეობებს და დროებით	6.1	მოწყვლადი მოსახლეობა უნდა მომარაგდეს საწვავი მერქნით სუბსიდიების ან საბილეთო სისტემის მეშვეობით, ეს უნდა მოიცავდეს მათ სახლებამდე ტრანსპორტირებასაც (ამჟამად ეს განხილვის საკითხია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში).	ვალდებულება არაა განსაკუთრებულად აღნიშნული ინდივიდუალურ მართვის გეგმებში
			6.2	მჭიდრო კომუნიკაცია ე.წ. დროებით მოსახლეობასთან (მწყემსებთან) და მათი ჩართვა მონაწილეობითი კონსულტაციების პროცესში, მათ შორის ტყის მდგრადი მართვის გეგმების შემუშავებაში, ძოვების ადგილების, EE ღუმელების, ბრიკეტებისა და სხვა თემების შესახებ განხილვებში.	დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა (დაფინანსების შეთავაზების მე-7 დანართი და 4.6. ტყის მდგრადი მართვის ჩართულობითი გეგმები)

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
		<p>მოსახლეობას (მწყემსებს, როგორც ეს კახეთშია).</p>	6.3	<p>მთავრობის მიერ სუბსიდიების უზრუნველყოფა EE ღუმელების შესამწიკად მოწყვლადი შინამეურნეობებისთვის.</p>	<p>ვალდებულება არაა განსაკუთრებულად აღნიშნული ინდივიდუალური მართვის გეგმებში</p>
			6.4	<p>ბრიკეტების ღირებულების წარდგენა თემისთვის რეალისტური ფასით, მათი ამჟამინდელი ენერგო-ხარჯიანობის გათვალისწინებით. ალტერნატიული საწვავი საშუალებების უზრუნველყოფაში ხელშეწყობა, რომლიც მოიცავს ბრიკეტებსა და სხვა საშუალებებს.</p>	<p>ვალდებულება არაა განსაკუთრებულად აღნიშნული ინდივიდუალური მართვის გეგმებში</p>
			6.5	<p>სოციალური მხარდაჭერის პროგრამის მომზადება და განხორციელება თითოეული რეგიონის სტრატეგიული გეგმისა და თემთან კონსულტაციების შედეგების გათვალისწინებით.</p>	<p>5.3 სოციალური მხარდაჭერის პროგრამა</p>
			6.6	<p>ადგილობრივი კონტექსტის მაქსიმალურად გაზრდა თემის წევრების დასაქმებითა და ადგილობრივი საქონლისა და მომსახურების შეძენით. ადგილობრივი შესყიდვებისა და დასაქმების მიზნების შემუშავება (ხის მოჭრა, ტრანსპორტირება, ღუმელების და ბრიკეტების წარმოება, ტყის აღრიცხვის განხორციელება, ტყის განახლება, ნედლეულის ღირებულებათა ჯაჭვის შექმნა ბრიკეტების წარმოებისთვის და სხვ.). კრიტერიუმები უნდა მოიცავდეს</p>	<p>5.1 ESHS-MS, 5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის და 5.3 სოციალური მხარდაჭერის პროგრამა.</p>

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
				შემდეგ: პრიორიტეტი მიენიჭება თემში არსებულ კომპანიებს. დასაქმების შესახებ ყველა განცხადებაში მიეთითება, რომ ქალთა მიერ განაცხადის შევსება მისასალმებელია.	
			6.7	MoEPA და NFA-ის მიერ შესყიდვების გამჭვირვალე სისტემის შემუშავება. ტენდერები გამოცხადდება მუნიციპალიტეტებსა და სოფლებში.	5.1 ESHS-MS.
	7	კულტურული მემკვიდრეობის ადგილებზე წვდომის შეზღუდვა ან ზემოქმედება იმ კულტურულ ძეგლებზე, რომლებიც მდებარეობს ტყეში (არც ერთი თემი, რომლებთანაც გაიმართა შეხვედრა, არ იყენებს ტყეს კულტურული მემკვიდრეობის მიზნებისთვის, თუმცა შესაძლოა საქართველოში იყოს ისეთი თემები, რომლებიც იყენებენ ტყეს კულტურული აქტივობების განსახორციელებლად	7.1	იმ თემების გამოვლინება, რომლებიც ტყეს კულტურული მემკვიდრეობის მნიშვნელობით იყენებს და შეთანხმებული უფლებების ჩამოყალიბება ამ ტყის გამოყენებისთვის. თუ საჭიროა, ტყის მდგრადი მართვის თითოეული ინდივიდუალური გეგმისთვის.	5.6 ტყის მდგრადი მართვის მონაწილეობითი გეგმები
			7.2	პროცედურის შემუშავება კულტურული მემკვიდრეობის აღმოჩენის შემთხვევაში.	5.5 პროცედურა კულტურული მემკვიდრეობის აღმოჩენის შემთხვევაში
	8	ახალი ტყის კოდექსი იძლევა საქონლის ძოვების და ხილის, მცენარეების, კენკრის, სოკოს და სხვა არამერქნული	8.1	შინაარსობრივი კონსულტაციების გამართვა თემთან, ტყის მდგრადი მართვის გეგმების შესახებ, აგრეთვე ძოვებისთვის და არამერქნული პროდუქტების შეგროვებისთვის	5.6 ტყის მდგრადი მართვის მონაწილეობითი გეგმები და ტომი 1

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
		<p>პროდუქტების შეგროვების საშუალებას არაკომერციული მიზნებისთვის. თუმცა, იქნება შეზღუდვები, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს სოციალურ-ეკონომიკური მდელვარება და სათემო კონფლიქტი.</p>		<p>ნებადართული ლოკაციების დადგენა და მიზნების ერთობლივი დასახვა.</p>	
			8.2	<p>ტყის მდგრადი მართვის გეგმებზე კონსულტაციების გამართვამდე, კომუნიკაციისა და მოლაპარაკებების შესახებ თემისთვის ცნობიერების ასამაღლებლად, უნდა ჩაერთოს ფასილიტატორი.</p>	5.6 ტყის მდგრადი მართვის მონაწილეობითი გეგმები და ტომი 1
			8.3	<p>სოციალური მხარდაჭერი პროგრამის შემუშავება, რომელიც ხელს შეუწყობს საძოვრების მართვას, ზამთრის საკვების წარმოებას, ვეტერინარულ მოვლასა და ტყის არამერქული პროდუქტების დამატებითი ღირებულების გაუმჯობესებას.</p>	5.3 სოციალური მხარდაჭერის პროგრამა
	9	<p>ბუნებრივი საფრთხეების რისკი, როგორცაა მეწყერი, წყალდიდობა და ზვავები გზების მშენებლობისა და მოვლის დროს, მორსათრევი ბილიკების მშენებლობისა და ჭრებითი ღონისძიებების დროს.</p>	9.1	<p>საგანგებო სიტუაციაში რეაგირების გეგმის მომზადება და მისი გაცნობა, რომელიც მოიცავს რეაგირებას ბუნებრივი კატასტროფების დროს, ინსტიტუციებისა და მომუშავე პირებისთვის.</p>	5.1 ESMS-MS.
	10		10.1	შემარბილებელი ღონისძიება #6.5	როგორც ზემოთაა მოცემული.

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
<p>აქტივობა 1.2: ტყის ზედამხედველობის გაძლიერება</p>		<p>ეროვნულ სატყეო სააგენტოს/ზედამხედველობის დეპარტამენტსა და თემებს შორის კონფლიქტი ხის ჭრის შეზღუდვებისა და ჯარიმების გამოწერის გამო, რაც შესაძლოა, ფიზიკურ დაპირისპირებამდეც კი მივიდეს.</p>	<p>10.2</p>	<p>სამინისტროსთვის, ეროვნული სატყეო სააგენტოსა და ზედამხედველობის დეპარტამენტისთვის შესაძლებლობათა ზრდის უზრუნველყოფა შემდეგ საკითხებზე: ა) კონფლიქტების მართვა და შუამავლობა, დავების მოგვარება ბ) თემთან კომუნიკაცია და თემის ჩართულობა გ) შრომითი უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა დ) გარემოსდაცვითი კომუნიკაცია ე) ფლორისა და ფაუნის სახეობათა დადგენა და ბიომრავალფეროვნების შესახებ ცნობიერება. მიზანი - ინსტიტუციური კომპეტენციის შექმნა დიალოგისა და თანამშრომლობისათვის, და გაზრდილი შესაძლებლობები გარემოსდაცვითი კომუნიკაციის მიმართულებით, სამინისტროში ინკლუზიური მდგრადი განვითარებისთვის.</p>	<p>ნაწილი 4</p>
			<p>10.3</p>	<p>გაიდლაინებისა და პორცედურების მომზადება სამინისტროსთვის, ეროვნული სატყეო სააგენტოსა და ზედამხედველობის დეპარტამენტისთვის, შემდეგ საკითხებზე: ა) კონფლიქტების მართვა, შუამავლობა და დავების მოგვარება ბ) თემთან კომუნიკაცია და თემის ჩართულობა გ) შრომითი უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა დ) გარემოსდაცვითი</p>	<p>ნაწილი 4</p>

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
				კომუნიკაცია და ფლორისა და ფაუნის გზამკვლევი.	
			10.4	დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმის შემუშავება და თემთან რეგულარული კომუნიკაცია პროექტის აქტივობების მიხედვით და ჩართულობითი სახის კონსულტაციები ნებისმიერი რეგულაციის შესახებ, რომელიც მათზე იქონიებს გავლენას. მათ შორის ინფორმირება და ცნობიერების ამაღლება ახალი ტყის კოდექსის მოთხოვნებისა და შეზღუდვების შესახებ. NGO-ებისა და შუამავალი აგენტების ჩართვა.	დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა (დაფინანსების შეთავაზების მე-7 დანართი)
			10.5	გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებისთვის პროგრამის შემუშავება თემებისთვის და სკოლებისთვის, რომელიც მოიცავს ტყეში რეკრეაციული აქტივობების გამართვასაც. სკოლების საგანმანათლებლო ტურების მოწყობა, ეკო-მეგობრული ნიშნების დამაგრება ხეებისთვის სახეობების მისანიშნებლად და მათი გამოყენება ხეების სახეობების შესახებ ცოდნის ხელშესაწყობად, საფეხმავლო ბილიკების მოწყობა, საკემპინგე ადგილების მონიშვნა და ნაგვის ურნების დამონტაჟება.	დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა (დაფინანსების შეთავაზების მე-7 დანართი)

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
	11	საარსებო საშუალებებზე ხელმისაწვდომობის შეფერხება ნადირობის შეზღუდვებისა და გაზრდილი ზედამხედველობის გამო	11.1	შემარბილებელი ღონისძიება #6.5	როგორც ზემოთაა მოცემული
	12	ტყეში ნარჩენების წარმოქმნა DES პერსონალისა და/ან კონტრაქტორების მიერ პატრულირების დროს.	12.1	NFA-ის, ზედამხედველობის დეპარტამენტის, სამინისტროს და მათ შორის კონტრაქტორებისთვის ცოდნის მიწოდება, ნარჩენების წარმოქმნის შემცირების და ნარჩენების მართვის შესახებ (მაგ. მუშების მიერ ტყეში წარმოქმნილი ნარჩენების გამოტანა და ამ ნარჩენების შესაფერისი განთავსების სისტემის უზრუნველყოფა)	5.1 ESHS-MS და 5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის
	13	თემის ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება: სატრანსპორტო უბედური შემთხვევები გაზრდილი მობილური აღჭურვილობის გამო.	13.1	გადაადგილების/მოძრაობის წესები, მათ შორის სიჩქარის ლიმიტის დაწესება	5.1 ESHS-MS და 5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის.
13.2			თავდაცვითი მართვის შესახებ ტრენინგი	5.1 ESHS-MS and 5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის.	

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
<p>აქტივობა 1.3: NFA-ის მიერ მდგრადად წარმოებული საშუაშე მერქნით უზრუნველყოფა</p>	14	<p>ენერჯის საფასურის ზრდა ადგილობრივი მოსახლეობისთვის, რამაც შესაძლოა გავლენა იქონიოს ყველა შინამეურნეობაზე ზოგადად და განსაკუთრებით კი - მოწყვლად ოჯახებზე, საშუაშე მერქნის საქმიანი ეზოებიდან ყიდვის აუცილებლობის გამო (იგივე რაც ზემოქმედება #6)</p>	14.1	შემარბილებელი ღონისძიებები #6.1 - 6.7-მდე	როგორც ზემოთაა მოცემული
	15	<p>ჯანრმთელობისა და უსაფრთხოების რისკები სატყეო სააგენტოს პერსონალისთვის საქმიანი ეზოების ყოველდღიური მართვის განმავლობაში.</p>	15.1	შემარბილებელი ღონისძიებები #2.1 - 2.4.- მდე	როგორც ზემოთაა მოცემული
	16	<p>ტყეების უფრო მეტი დეგრადაცია, გამოწვეული NFA-ს მიერ საქმიანი ეზოების დაფუძნების, თემის მიერ არაკანონიერი ჭრების გაგრძელების და თემის მხრიდან ყიდვის ნაკლებობის კომბინაციით.</p>	16.1	შერბილება #6.5, 6.6, 10.3 და 10.4.	როგორც ზემოთაა მოცემული
16.2	<p>კერძო კომპანიებთან თანამშრომლობისთვის გზების გამონახვა - მაგალითად ჰესებთან HPP რომლებიც უნდა იყოს ტყის მდგრადი მართვის გეგმებთან შესაბამისობაში (ზოგიერთ კომპანიას მოეთხოვება ტყის დანაკარგის დაბალანსება ან კომპენსაცია) და კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობის სტრატეგიის ფარგლებში</p>	<p>ვალდებულება არაა განსაკუთრებულად აღნიშნული ინდივიდუალური მართვის გეგმებში</p>			

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
				მხარი დაუჭირონ ღუმელებისა და ბრიკეტების მოსახლეობისთვის გაცნობის პროცესს.	
			16.3	თემში ტყესთან დაკავშირებულ საკითხებზე საკომუნიკაციო პირების გამოვლენა და დადგენა, რათა მოხდეს ცოდნის მიწოდება თემის წევრებისთვის, მონიტორინგის მხარდაჭერა, ხეების აღრიცხვა და საკუთრების გრძნობის გაღვივება ტყეების მიმართ.	ნაწილი 3, 5.6 ტყის მდგრადი მართვის ჩართულობითი გეგმები და ტომი 1
			16.4	ტყის ბაზისის შექმნა სატელიტური იმიჯების გამოყენებით, რომელიც იყენებს SPOT სატელიტურ გაფართოებას (ფრანგულად: Satellite Pour l'Observation de la Terre), რომელთაც აქვს სხვადასხვა გაფართოება, რაც ხელს უწყობს სიზუსტეს პროცესში. საკვლევი ობიექტიანი ზედაპირის შესწავლა (Ground truthing) საჭირო იქნება მხოლოდ სპეციფიკური პრობლემური ფართობებისთვის და ის ინფორმაციულად დაეხმარება სივრცული ანალიზის პროცესს. ეს შეიძლება გამოყენებული იყოს ტყის კოდექსის და ტყის მდგრადი მართვის გეგმების წარმატების მონიტორინგისათვის.	დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა (დაფინანსების შეთავაზების მე-7 დანართი)
			16.5	მიწათსარგებლობის რუკების ცვლილებების და მგრძნობელობის გამოყენება თემთან კომუნიკაციისთვის, როგორც ეს მეორე ტომშია ნაჩვენები.	დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა (დაფინანსების შეთავაზების მე-7 დანართი)

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
	17	შემოსავლის შემცირება არაფორმალური ბიზნესებისთვის (შუამავლებისთვის), რომლებიც ყიდიან საშუაშე ან სამასალე მერქანს.	17.1	შემარბილებელი ღონისძიება #6.5, 6.6, და19.3.	როგორც ზემოთაა მოცემული
			17.2	ოფიციალური დასაქმების შეთავაზება მაგალითად ხის დამამზადებლებისთვის და სხვა სამსახურები, რომელიც შეიქმნება პროექტის მიერ.	5.1 ESHS-MS და 5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის და 5.3 სოციალური მხარდაჭერის პროგრამა
	18	14 საქმიანი ეზოს დაგეგმილ მშენებლობასთან დაკავშირებული მცირე საზიანო ზემოქმედებები, მათ შორის შრომითი უსაფრთხოების, მტვრის, ხმაურისა და ნარჩენების წარმოქმნის კუთხით.	18.1	სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგი ყველა იმ ინფრასტრუქტურული მშენებლობისა, რომელსაც პროექტი განავითარებს (მაგ. საქმიანი ეზო), რათა გარანტირებული იყოს ზემოქმედების მაქსიმალური შემცირება (მაგ. კანალიზაცია, ნარჩენების მართვა, უსაფრთხოება, მათი აღჭურვა მზის ენერჯის სისტემით, სხვა)	5.4.სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგი
			18.2	საქმიანი ეზოების აღჭურვა ცეცხლმაქრებით. შესაძლებლობათა ზრდა საქმიანო ეზოების პერსონალისთვის ცეცხლის ჩაქრობის შესახებ.	5.1 ESHS-MS.
			18.3	ყოფილი საწარმოო ტერიტორიების *ე.წ. „ბრაუნფილდი“) შერჩევა საქმიანი ეზოების მშენებლობისთვის, რათა მინიმუმამდე შემცირდეს ზემოქმედების კვალი.	5.4.სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური მიმოხილვა
	19		19.1	შემარბილებელი ღონისძიება #6.1	როგორც ზემოთაა მოცემული

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
		<p>საწვავ მერქანზე ხელმისაწვდომობის შემცირება საყოფაცხოვრებო მოხმარებისთვის და საწვავ და სამასალე მერქანზე წვდომის შეფერხება, სოციალური ჭრების პროგრამის გაუქმების და მისი საქმიანი ეზოებიდან შექმნის მოთხოვნების გამო.</p>	19.2	<p>საქმიანი ეზოების ადგილები უნდა შეირჩეს თემისთვის მისადგომლობის კუთხით სიადვილის მიხედვით. იმისთვის, რომ შემცირდეს ხელოვნურად გამოწვეული წვდომა ტყეებზე, საქმიანი ეზოები უნდა მდებარეობდეს ტყის გარეთ, გზასთან ახლოს. ასევე გასათვალისწინებელია სამთავრობო მოთხოვნა ტყესა და მუნიციპალიტეტებს შორის მანძილთან დაკავშირებით.</p>	5.4. სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგი.
			19.3	<p>EE ღუმელების დანერგვა, რომელსაც სჭირდება უფრო ნაკლები საწვავი მერქანი; აგრეთვე ფინანსური მხარდაჭერა შინამეურნეობებისთვის, EE ღუმელების შესძენად.</p>	ვალდებულება არაა განსაკუთრებულად აღნიშნული ინდივიდუალურ მართვის გეგმებში
			19.4	<p>განიხილება საწვავი მერქნის გაყიდვების საპილოტე საწყობის შექმნა სოფელში და მისი მართვა სოფლის საბჭოს მიერ.</p>	5.3 სოციალური მხარდაჭერის პროგრამა

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
<p>აქტივობა 1.4: ხელშემწყობი გარემოს გაძლიერება ეკოსისტემაზე დაფუძნებული ტყის მდგრადი მართვის ეროვნული მასშტაბით განსახორციელებლად (SFM)</p>	<p>20</p>	<p>ეს აქტივობა მოიცავს სამინისტროს მხარდაჭერას ტყის კოდექსის მეორადი დებულებების ამოქმედებაში, რომელიც აუცილებელია ეკოსისტემაზე დაფუძნებული SFM- ის განხორციელებისთვის; აგრეთვე მმართველი კომიტეტის და სამუშაო ჯგუფების შექმნასა და ინფორმაციაზე წვდომას. ამ აქტივობის შედეგი, ტყის არამერქნული რესურსების კომერციულ გამოყენებასთან დაკავშირებული მეორადი აქტის შემუშავება და განხორციელება, შესაძლოა გახდეს თემში არეულობის, მღელვარების მიზეზი.</p>	<p>20.1</p>	<p>შემარბილებელი ღონისძიება 10.4</p>	<p>როგორც ზემოთაა მოცემული</p>
<p>აქტივობა 1.5: მონიტორინგის და MRV სისტემების (აზომვების, ანგარიშგების, შემოწმების სისტემა) გაძლიერება ტყის სექტორისთვის.</p>	<p>21</p>	<p>ეს აქტივობა აუცილებელია მართვისა და ანგარიშგებისთვის. როგორც ასეთი, მავნე ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი, ან მოსალოდნელია მხოლოდ უმნიშვნელო ზემოქმედება და არ საჭიროებს შემარბილებელ ზომებს.</p>	<p>n/a</p>	<p>უმნიშვნელო ზემოქმედება. არ საჭიროებს შემარბილებელ ზომებს.</p>	<p>n/a</p>

გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება	ნაწილი 2: ESMP	
--	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
კომპონენტი 2 - ენერგო ეფექტურობისა (EE) და ალტერნატიული საწვავისთვის (AF) ბაზრის განვითარება					
აქტივობა 2.1: EE-AF მიწოდების ქსელის განვითარებისთვის ტექნიკური დახმარებისა და დამხმარე საინვესტიციო საშუალების შექმნა.	22	ღუმელების ამჟამინდელმა სახელოსნოებმა და არაფორმალურმა მომმარაგებლებმა შესაძლოა დაკარგონ თავიანთი ბიზნესი EE ღუმელების დანერგვის გამო.	22.1	პროექტი უზრუნველყოფს ტრენინგებსა და შესაძლებლობათა ზრდას ამჟამინდელი მომმარაგებლებისთვის, იმგვარად, რომ მათ შეძლონ EE ღუმელების წარმოება/მომარაგება. ეს აქტივობა დაგეგმილია დაფინანსების შეთავაზების ანგარიშში.	5.3 სოციალური მხარდაჭერის პროგრამა
	23	EE ღუმელების მწარმოებლების მიერ დაბინძურების წარმოქმნა, სამუშაო ადგილის დაბინძურება, ნარჩენების შესაბამისი მართვის ნაკლებობა და ზოგადი შეუსაბამობა პროექტის სტანდარტებთან.	22.2	პროექტი უზრუნველყოფს შესაძლებლობათა ზრდას მწარმოებლებისთვის და ნარჩენების მართვას, გარემოსადმი მეგობრული პროდუქტების გამოყენებით, ხმაურისა და მტვერის მაქსიმალურად შემცირებით, გადმოღვრის შეკავებით და მომუშავე პერსონალისთვის შესაბამისი პირადი უსაფრთხოების აღჭურვილობის უზრუნველყოფით. ESMP+G სპეციალისტი მონიტორინგს გაუწევს მომწოდებლებს და ჩაატარებს პერიოდულ ინსპექტირებას მათ სამუშაო პირობებსა და სამუშაო ადგილებზე.	5.3 სოციალური მხარდაჭერის პროგრამა
აქტივობა 2.2: EE-AF საშუალებებისთვის მომხმარებელთა დაფინანსების ინსტრუმენტების განხორციელება.	24	შინამეურნეობების ფინანსური დავალიანება იზრდება და ზეწოლას ახდენს ოჯახის ფინანსებზე.	23.1	პროექტი უზრუნველყოფს ფინანსური ინსტრუმენტების მეთვალყურეობას, რათა დარწმუნდეს, რომ სრულ შესაბამისობაშია საქართველოს ცენტრალური ბანკის მოთხოვნებთან საოჯახო/ინდივიდუალურ სესხებთან დაკავშირებით.	ვალდებულება არაა განსაკუთრებულად აღნიშნული ინდივიდუალურ მართვის გეგმებში

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
	25	<p>პროექტი მიზნად ისახავს მოწყვლადი ოჯახების მხარდაჭერას მიიღონ EE ღუმელები და ბრიკეტები სხვადასხვა სქემის დახმარებით (ვაუჩერები, გრანტები და სხვ.). ამ მხარდაჭერამ შესაძლოა გამოიწვიოს მთავრობის მიერ გამოყოფილი იმ სოციალური დახმარებების გაუქმება, რომელიც მოწყვლად ოჯახებს მიეწოდებათ.</p>	24.1	<p>სიის მომზადება (ESIA-ისთვის, ისინი ვინც იღებს სოციალურ დახმარებას და შესაძლოა დროებითი მოსახლეობაც, მათი სოციალური სტატუსის გამო), რომელშიც აღნიშნული იქნება ყველა ის ოჯახი, რომელიც მოწყვლადად ითვლება.</p>	<p>ვალდებულება არაა განსაკუთრებულად აღნიშნული ინდივიდუალურ მართვის გეგმებში</p>
			24.2	<p>შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალურ საკითხთა სამინისტროს ჩართულობით უნდა მოხდეს იმის გარანტირება, რომ ეს არ მოახდენს ზეგავლენას მოწყვლადი ოჯახებისთვის გამოყოფილ სოციალური დახმარებაზე, აგრეთვე, მუნიციპალიტეტები აუცილებელად უნდა იყვნენ ინფორმირებულნი ამის შესახებ. სამინისტროსთან შეხვედრები გაიმართა 2019 წლის მაისში და ეს საკითხი გადაჭრილია, მაგრამ პროექტის გუნდმა უნდა მისდიოს ამ საკითხს პროექტის განხორციელების განმავლობაში.</p>	<p>ვალდებულება არაა განსაკუთრებულად აღნიშნული ინდივიდუალურ მართვის გეგმებში</p>
			24.3	<p>დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის გეგმაში გათვალისწინებული უნდა იყოს ეროვნული მასშტაბით ცნობიერების ამაღლების კამპანია, ტყის მდგრადობის, ღუმელებისა და ბრიკეტების ბენეფიტების, მათ შორის ჯანმრთელობითი ბენეფიტების შესახებ, აგრეთვე ტყის ეკოსისტემების მომსახურებების და სხვ. შესახებ.</p>	<p>დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა (დაფინანსების შეთავაზების დანართი 7)</p>

<p>გარემოსდაცვით და სოციალურ ზემოქმედებათა შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

აქტივობა	ზემოქმედება ID #	პოტენციური მავნე ზემოქმედება	შემარბილებელი ღონისძიების ID #	შემარბილებელი ღონისძიება	ინფორმაცია მოცემულია ESMP-ში
<p>აქტივობა 2.3: საწვავი მერქნის მომხმარებელთა ცნობიერების ამაღლება და მათთვის რჩევების მიწოდება</p>	<p>26</p>	<p>მავნე ზემოქმედება არაა მოსალოდნელი და შემარბილებელი ზომებიც არაა საჭირო.</p>	<p>n/a</p>	<p>უმნიშვნელო ზეგავლენა. შემარბილებელი ზომები არაა საჭირო</p>	<p>n/a</p>
<p>აქტივობა 2.4: პოლიტიკისა და რეგულაციების შემუშავება</p>	<p>27</p>	<p>ზეგავლენები უცნობია ამ ფაზაში</p>	<p>26.1</p>	<p>შინაარსობრივი კონსულტაციების გამართვა რეგულაციების, პოლიტიკისა და კანონ-პროექტების შესახებ თემთან და ადგილობრივ მთავრობასთან, რომლებსაც შეუძლიათ ზეგავლენა მოახდინონ მოსახლეობაზე.</p>	<p>დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა (დაფინანსების შეთავაზების დანართი 7)</p>

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

3. მართვის ზოგადი სტრუქტურა და პასუხისმგებლობები

პროექტს ეყოლება ხუთი აღმასრულებელი ერთეული, რომელიც ინდივიდუალურად იქნება პასუხისმგებელი თითოეულ აქტივობაზე:

- ეროვნული სატყეო სააგენტო (NFA)
- გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი (DES)
- გარემოსდაცვითი საინფორმაციო და განათლების ცენტრი (EIEC)
- სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტო (ARDA)
- გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება (GIZ)

პროექტი შექმნის მმართველ კომიტეტს. კომიტეტი შეიკრიბება წელიწადში ორჯერ და მისი წევრები იქნებიან დეპარტამენტების ხელმძღვანელები/დირექტორები შემდეგი უწყებებიდან: გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, ეროვნული სატყეო სააგენტო, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი, სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტო, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, ფინანსთა სამინისტრო, გარემოსდაცვითი საინფორმაციო და განათლების ცენტრი, ეროვნული დანიშნული ორგანო (NDA), რეგიონალური განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, არასამთავრობო ორგანიზაციები და GIZ. მმართველი კომიტეტის მანდატი შემდეგია:

- პროექტის ზოგადი გაძღოლა;
- ყოველწლიური სამუშაო გეგმების, ანგარიშების და აუდიტის შესახებ უკუკავშირისა და რეცენზიის მომზადება;
- პროექტის ქმედითობისა და თანმიმდევრულობის უზრუნველყოფა საერთაშორისო და ეროვნული კონტექსტის განვითარებასთან მიმართებაში;
- ინფორმირებულობა პროექტის ენერგო და სოციალური დაცვის პრინციპებთან და გენდერული თანასწორობის სამოქმედო გეგმის მიზნებთან თანხვედრის შესახებ.
- სამინისტროს სხვადასხვა განშტოებას, კერძო და საჯარო სექტორს და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის პროექტის აქტივობების კოორდინაციის მხარდაჭერა.

პროექტის განმახორციელებელი ერთეული, განთავსებული სამინისტროს სხვადასხვა დეპარტამენტის ფარგლებში, იფუნქციონირებს მთლიანად პროექტის განმავლობაში. განმახორციელებელი ერთეულის სტრუქტურა წარმოდგენილია სურ.3.1-ში. განმახორციელებელი ერთეულის მანდატი შემდეგია:

- აღმასრულებელ ერთეულებს შორის გააძლიეროს ერთიანი გაგება ცვლილებების თეორიის შესახებ და იმის შესახებ, თუ როგორ შეიძლება განვითარდეს ტრანსფორმაციის პროცესი ორივე სექტორში.
- იმსჯელოს, გააკონტროლოს და ხელი შეუწყოს განმახორციელებელ ერთეულებს შორის განხორციელების მაქსიმალურ თანხვედრა.
- განსაზღვროს სამუშაო გეგმები და მონიტორინგი და კოორდინაცია გაუწიოს მათ.
- დარწმუნდეს, რომ ბიუჯეტი და სამუშაო გეგმები მიმდინარეობს გეგმისამებრ და უზრუნველყოს პროექტის პროგრესის მონიტორინგი.
- დაადგინოს და გადაჭრას პროექტის დონისთვის რელევანტური პრობლემები და განხორციელების ნაწილში არსებული გამოწვევები.
- მონიტორინგი გაუწიოს გარემოსდაცვით, სოციალურ და ფიდეუციალურ გარანტიებს, მონიტორინგი გაუწიოს პროექტის გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის განხორციელებას (ESMP) და გენდერის სამოქმედო გეგმას და უხელმძღვანელოს ამ გეგმების გადახედვას, საჭიროების შემთხვევაში
- გამოავლინოს ის საკითხები რომლებზეც ყურადღება უნდა გაამახვილოს მმართველმა კომიტეტმა და/ან პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიმღებმა პირებმა.
- უზრუნველყოს პროექტის მყისიერ შედეგებს შორის ინფორმაციის გაცვლა და სინერჯია.
- შეთანხმდეს ტექნიკურ დავალებებზე, ექსპერტების მოწვევაზე.
- განიხილოს გრძელვადიანი შედეგისა და ზემოქმედების მონიტორინგის პროცესები და შედეგები.
- მოამზადოს მონიტორინგის შესახებ ანგარიშები.

GIZ პასუხისმგებელი იქნება ქვემოთ ჩამოთვლილ საკითხებზე:

- უზრუნველყოს სავალდებულო ESIA შეფასების და მართვის გეგმის ან გეგმების შემუშავება, განთავსება საჯარო კონსულტაციებისთვის და მათი დამტკიცება. აგრეთვე მართვითი ღონისძიებების მიღება და მათი ინტეგრირება პროექტის განხორციელების პროცესში.
- მოამზადოს ანგარიში, პროექტის პროგრესის შესახებ შეთანხმებულ სამუშაო გეგმასთან მიმართებაში, ობიექტურად და სიზუსტის დაცვით, ანგარიშგების განრიგის და შესაბამისი ფორმატის მიხედვით.
- აწარმოოს დოკუმენტაცია და მტკიცებულებები, რომელიც აღწერს პროექტის რესურსების სწორ და გონივრულ გამოყენებას ხელმოწერილი საპროექტო დოკუმენტის, შესაფერისი რეგულაციებისა და პროცედურების შესაბამისად.
- უზრუნველყოს, GCF, GIZ, IFC და ეროვნული მარეგულირებელი/პოლიტიკის ჩარჩო მოთხოვნების გათვალისწინება.

<p style="text-align: center;"><i>გარემოსდაცვით და სოციალური ზემოქმედების შეფასება</i></p>	<p style="text-align: center;">ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	--	---

- იქონიოს პასუხისმგებლობა და ანგარიშვალდებულება GCF-ის წინაშე, პროექტის ზოგად მართვაზე, შესრულების ჩათვლით.
- უზრუნველყოს შესაბამისი ადამიანური და ფინანსური რესურსების გარემოსდაცვითი და სოციალური რისკების სამართავად.
- თვალი ადევნოს დაცვით ღონისძიებებთან დაკავშირებულ ყველა საკითხს.
- გააკეთოს შუალედური მიმოხილვის (MTR) ინიცირება პროექტის მეოთხე წელს (ან ნებისმიერ დროს, როდესაც GIZ ან ნებისმიერი პარტნიორი ამას საჭიროდ ჩათვლის)

პროექტს ეყოლება სრულ განაკვეთზე მომუშავე ESMP+G სპეციალისტი, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება ESMP და გენდერის მართვის გეგმის განხორციელებასა და ESMP - ის განახლებაზე ყოველწლიურად ან საჭიროებისამებრ (მაგ. შესაძლოა საჭირო გახდეს ESMP მყისიერი განახლება, მონიტორინგისა და შეფასების მისიის შემდეგ ან რაიმე შემთხვევის შემდეგ). მისი დამატებითი პასუხისმგებლობები მოიცავს:

- პროექტის დაინტერესებულ მხარეებს შორის შუამავლობას;
- პასუხისმგებლობას პროექტის დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობასა და მათი კომუნიკაციის ზედამხედველობაზე;
- დავების მექანიზმის შესახებ ინფორმაციის გავრცელებას პარტნიორებს, ადგილობრივ თემებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და სხვებს შორის;
- პროექტსა და თემების მოსახლეობას შორის შუამავლობას.
- ზედამხედველობას (განხორციელებას, მონიტორინგსა და ანგარიშვებას) დავების გადაჭრის სისტემაზე.
- პროექტის პროგრესის მონიტორინგს, მათ შორის ESMP და GAP (გენდერის სამოქმედო გეგმა) მიღწევას და ადაპტური მართვის უზრუნველყოფას (საჭიროებისამებრ);

მას დაეხმარებიან შემდეგი კონსულტანტები:

- ეროვნული ESHS-MS კონსულტანტი - სულ 3 თვით, პროექტის განმავლობაში.
- მონიტორინგისა და შეფასების სპეციალისტი - პროექტის სრული პერიოდის განმავლობაში წელიწადში ერთხელ მონიტორინგისა და შეფასებისთვის. სპეციალისტი მოამზადებს მონიტორინგის წლიურ ანგარიშს რომელიც წარედგინება PCU-ს, მმართველ კომიტეტს და GCF-ს.
- შესძლებლობათა ზრდის კონსულტანტი (განხილულია მე-4 ნაწილში).
- სათემო ფასილიტატორი (დაახლოებით 2 თვით პირველი სამი წლის განმავლობაში და ერთი თვით მეოთხე - მეშვიდე წლის განმავლობაში) სათემო ფასილიტატორი

<p style="text-align: center;">გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p style="text-align: center;">ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	--	---

დაქირავებული იქნება პროექტის მიერ თემებისთვის. ის შეირჩევა თემის მიერ და იქნება დამოუკიდებელი მთელი პროცესის განმავლობაში.

- ტყესთან დაკავშირებულ საკითხებზე დადგენილი საკომუნიკაციო პირი თემში. პროექტი დაადგენს თემში ტყის საკითხებზე საკომუნიკაციო პირებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ თემის წევრებისთვის ცნობიერების ამაღლებას და ხელს შეუწყობენ მონიტორინგსა და ხეების აღრიცხვას და თემის წევრებს შორის წარმოქმნიან ტყესთან მიმართებით საკუთრების შეგრძნებას. საკომუნიკაციო პირები დაინიშნებიან მოხალისეობრივად, თუმცა მათ მიეწოდებათ საჭირო ინსტრუმენტები, რათა მოხდეს მათი როლის მხარდაჭერა და მიეცემათ დღიური ანაზღაურება, განსაკუთრებული ღონისძიებების დროს, როგორცაა ჩართულობითი შეხვედრების მოწყობა და სხვ.

ამასთანავე, მას მხარს დაუჭერს GIZ საქართველოს ოფისი და GIZ წარმომადგენლები, რომლებიც განთავსებულნი არიან რეგიონულ ოფისებში.

MoEPA, ეროვნული სატყეო სააგენტოს საშუალებით, ჩართავს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ორ სპეციალისტს. ეს სპეციალისტები პასუხისმგებელნი იქნებიან სამშენებლო კონტრაქტორების მუშაობის, მათ შორის ხის მჭრელებისა და შრომითი უსაფრთხოების აქტივობების ყოველკვირეული მონიტორინგის განხორციელებაზე.¹

4. შესაძლებლობათა ზრდა

შესაძლებლობათა ზრდა უზრუნველყოფილი იქნება სამინისტროსთვის, ეროვნული სატყეო სააგენტოსა და გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტისთვის, გარემოსდაცვითი საინფორმაციო და განათლების ცენტრისთვის, კონტრაქტორებისთვის და თემში ტყის საკითხზე მომუშავე საკომუნიკაციო პირებისთვის - როგორც ცენტრალურ ისე ადგილობრივ ოფისებში. ამის მიზანია, ინსტიტუციონალური კომპეტენციების ზრდა დიალოგისა და თანამშრომლობისთვის და გარემოსდაცვითი კომუნიკაციების მიმართულებით გაზრდილი შესაძლებლობების არსებობა სამინისტროში, რათა შეიქმნას ინკლუზიური მდგრადი განვითარება. ქვემოთ ჩამოთვლილი ყველა ტრენინგი შემუშავდება როგორც ცოდნის მართვისა და ტრენინგების ონლაინ პლატფორმის ოფიციალური მოდულები, EIEC ბაზაზე, (იხ. ქვე-აქტივობა 1.4.3. ცოდნის და ტრენინგების ონლაინ პლატფორმა ტყის

¹ შიდა აუდიტის სამსახურის რეგენზიაზე დაყრდნობით ეროვნული სატყეო სააგენტო დააარსებს ახალ განყოფილებას - ინსპექტირებისა და შრომით უსაფრთხოების სამმართველოს. სამმართველოს შემადგენლობაში შევა უსაფრთხოებისა და გარემოს 2 ექსპერტი.

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

სექტორისათვის დაფინანსების შეთავაზებაში). ეს უზრუნველყოფს ტრენინგების მდგრადობასა და ინსტიტუციონალიზაციას.

➤ **კონფლიქტების მართვა, შუამავლობა და დავების მოგვარება (MoEPA, DES, NFA):**

ეს ტრენინგი მოიცავს კონფლიქტის მართვის კულტურულად დამახასიათებელ მოდელს და მისი გადაჭრის ინსტრუმენტებს, კონფლიქტის წყაროს, კონფლიქტის გადაჭრის სტილს, ადამიანებს შორის კომუნიკაციის ენას, სხვადასხვა გამოსავლის მოძებნის გზებს, კომპრომისს და კონსესუსის მიღწევას, გამოსავლის შეთავაზებას რთულ ადამიანებთან გასამკლავებლად და კონფლიქტის წყაროს მოსმენასა და გაგებას.

მიდგომა: პირველ წელს ჩატარდება 4 სესია -1 თბილისში და 3 შესაბამის რეგიონში და შემდეგ იგივე განმეორდება მესამე წელს. სულ ჩატარდება 8 სესია (ასევე შესაძლოა რეგიონების ტრენინგების გაერთიანება, რაც შედეგად შეამცირებს სესიების რაოდენობას.). ტრენინგების უზრუნველყოფაში ჩართული იქნება საერთაშორისო ექსპერტი.

➤ **თემთან კომუნიკაცია და შეთანხმებული საქმიანობა (MoEPA, DES, NFA):**

თანამედროვე ტყის მართვაში თემთან შეთანხმებული საქმიანობა მნიშვნელოვანი კომპონენტია. მეტყევეებს, ტყის პატრულებსა და თემებს შორის ურთიერთკავშირი კი ტყეების მდგრადობის მთავარი გასაღებია. ტრენინგებზე განიხილება შემდეგი თემები: პრაქტიკული ხერხები იმის შესახებ, თუ როგორ მიიღწევა შედეგიანი და ჩართულობითი კონსულტაციები, აგრეთვე თემთან მუშაობის სირთულეების გაანალიზება, საჯარო კონსულტაციების ტექნიკები, სხვადასხვა შეხედულებების, დამოკიდებულებებისა და ქცევის გაგება, ასევე განსხვავება კომუნიკაციას, კონსულტაციებს და მონაწილეობას შორის და მათი გამოყენების ტექნიკები, ადამიანებთან კომუნიკაციის უნარები, თემთან კარგი სამუშაო ურთიერთობების ჩამოყალიბების ინსტრუმენტები და ტექნიკები და ტექნიკები თემის ეფექტური ჩართულობისთვის.

მიდგომა: პირველ წელს ჩატარდება 4 სესია - 1 თბილისში და 3 შესაბამის რეგიონში და შემდეგ იგივე განმეორდება მესამე და მეხუთე წელს (ასევე შესაძლებელია რეგიონების ტრენინგების გაერთიანება, რაც შეამცირებს სესიების რაოდენობას) სულ 12 სესია. ტრენინგის უზრუნველყოფაში ჩართული იქნება საერთაშორისო სპეციალისტი. (პროექტი გაითვალისწინებს „საერთაშორისო ასოციაცია საჯარო ჩართულობისთვის“ სერტიფიცირებულ პრაქტიკოსის გამოყენების შესაძლებლობასაც).

➤ **შრომითი უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა (MoEPA, DES, NFA და კონტრაქტორები და ხის მჭრელები):** ტრენინგები ჩატარდება ESMS-MS და ყველა ჯანდაცვით და უსაფრთხოების წესზე, გეგმასა და პროცედურაზე, აგრეთვე ESMS-MS-ის ყველა

გარემოსდაცვით და ასოციალურ მოთხოვნაზე. ეს ტრენინგი მოწოდებული იქნება GIZ ESMP+G-ის და სატყეო სააგენტოს უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის ორი სპეციალისტის მიერ, პროექტის განმავლობაში.

- გარემოსდაცვითი კომუნიკაცია (DES, NFA, გარემოსდაცვითი საინფორმაციო და განათლების ცენტრი (EIEC) და ტყესთან დაკავშირებულ საკითხებზე თემის საკომუნიკაციო პირები): გარემოსდაცვითი კომუნიკაციის არაფორმალური განსაზღვრება არის “იმ გზების შესწავლა, რომლის მეშვეობითაც ვახდენთ გარემოს შესახებ კომუნიკაციას. ეს კომუნიკაცია კი გავლენას ახდენს გარემოსა და საკუთარი თავის შესახებ შეხედულებებზე და ამგვარად ჩვენსა და ბუნების სამყაროს ურთიერთობებზე“ (Cox 2006). მოდულები მოიცავს: სხვადასხვა აუდიტორიასთან კომუნიკაციის სტრატეგიებს, როგორ მივიდეთ „გარემოს შესახებ ცოდნისა შეხედულებების შექმნიდან ქცევის ცვლილებამდე“, სხვადასხვა საკომუნიკაციო არხების გამოყენებით და იმის ცოდნით, თუ როდის უნდა გამოვიყენოთ ისინი. ასევე მოიცავს ვიზუალურ მასალას, სამიზნე კომუნიკაციებს, გარემოსა და მდგრადობის შესახებ კომუნიკაციის გაგებას, ფსიქოლოგიას, და შერეულ გარემოსდაცვით კომუნიკაციას, მესიჯების ჩამოყალიბებას, გარემოსდაცვით ისტორიებს, კლიმატის ცვლილების ვიზუალიზაციას, მედიასა და ასოციალურ მედიას, გარემოს, დამარწმუნებლობას და სხვა. ზოგადი მიზანი ამ ტრენინგისა არის კარგი გარემოსდაცვითი პრაქტიკების ხელშეწყობა თემში სამინისტროს საკომუნიკაციო სისტემის საშუალებით.

მიდგომა: მეორე წელს ჩატარდება 4 სესია თბილისსა და შესაბამის სამ რეგიონში და შემდეგ იგივე განმეორდება მეოთხე და მეექვსე წელს თბილისში, განსაკუთრებულად EIEC-ისთვის. ჯამში 6 სესია ჩატარდება (თუ უმჯობესი იქნება, რეგიონალური ტრენინგები შესაძლოა გაერთიანდეს ერთ რეგიონში). ტრენინგის მომზადებაში ჩართული იქნება საერთაშორისო სპეციალისტი (განიხილება საერთაშორისო გარემოსდაცვითი კომუნიკაციის ასოციაციის ტრენინგ სპეციალისტის ჩართვის შესაძლებლობაც).

- ფლორისა და ფაუნის გზამკვლევი და ბიომრავალფეროვნება (DES, NFA, კონტრაქტორები, ხის მჭრელები და სატყეო საკითხებზე მომუშავე საკომუნიკაციო პირები): ეს ტრენინგი მიმართულია ველზე მომუშავე ადამიანებისთვის და მოიცავს ფლორისა და ფაუნის დადგენისთვის საჭირო ინსტრუმენტებს კონკრეტულ მიდამოში. ეს ხელს შეუწყობს ტყის აღრიცხვებს და მშენებლობის, ჭრებისა და სატყეო გზების მოვლის დროს ზემოქმედების მინიმუმამდე დაყვანას. ეს ტრენინგი უზრუნველყოფილი იქნება GIZ ESMP+G ექსპერტის მიერ პროექტის განმავლობაში.

შესაძლებლობათა ზრდა ასევე მოიცავს გაიდლაინების, გზამკვლევების, საუკეთესო პრაქტიკებს და პროცედურებს შემდეგ საკითხებზე: ა) მართვა, შუამავლობა და დავების გადაწყვეტა ბ) თემთან ურთიერთობა და შეთანხმებული საქმიანობა; გ)

<p>გარემოსდაცვით და სოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

შრომითი უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა; დ) გარემოსდაცვითი კომუნიკაცია და ე) ფაუნისა და ფლორის გზამკვლევი. ეს გაიდლაინები და სხვა დოკუმენტები მუდმივად იქნება ხელმისაწვდომი ცოდნის მართვისა და ტრენინგების პლატფორმაზე.

5. სპეციფიკური მართვის გეგმები

ეს ნაწილი წარმოადგენს მართვის გეგმებს, რომელიც საჭიროა იმ ვალდებულებების შესასრულებლად, რომელიც გაწერილია 2-1 ცხრილში.

5.1 ESHS მართვის სისტემა

<p>გარემოსდაცვითი, სოციალური, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის სისტემის (ESHS-MS) შემუშავება და განხორციელება</p>
<p>მიზნები</p>
<p>გარემოსდაცვითი, სოციალური, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის სისტემის ზოგადი მიზანი არის გარემოზე, თემსა და მომუშავე ადამიანებზე მავნე ზემოქმედების თავიდან აცილება, შერბილება, კომპენსაცია ან დაბალანსება - რისკების მართვის სისტემური მიდგომა. პროექტი განხორციელებს მიზანზე მორგებულ გარემოსდაცვით, სოციალურ, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების პრაქტიკებს ყოველდღიურ საქმიანობასა და მიმდინარე გრძელვადიან აქტივობებში.</p>
<p>ESHS-MS ქმნის ჩარჩოს, რომელიც წარმართავს პროექტის ყველა აქტივობას, იქნება ეს ჯანმრთელობის, უსაფრთხოების, გარემოსდაცვითი თუ სათემო აქტივობა. ის უზრუნველყოფს მეთოდურ მიდგომას პროექტის შრომითი, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების, გარემოსდაცვითი და სოციალური რისკების და ზემოქმედებების მართვისთვის, სტრუქტურირებულად და არსებულ</p>

ბაზისზე დაყრდნობით. როგორც ეს IFC PS1-ის მიერაა მოთხოვნილი, ESHS-MS „არის დინამიური და უწყვეტი პროცესი, რომელიც ინიცირებულია და მხარდაჭერილია მენეჯმენტის მიერ და მოიცავს შეთხმეულ საქმიანობას კლიენტს, მომუშავე ადამიანებსა და იმ ადგილობრივ თემს შორის, რომელზეც უშუალოდ ახდენს პროექტი გავლენას, და აგრეთვე, სადაც საჭიროა, სხვა დაინტერესებული მხარეების ჩართულობასაც.

მოქმედებები

- GIZ-ის ESMP+G სპეციალისტის დანიშვნა.
- NFA -ში ჯანრმთელობისა და უსაფრთხოების 2 სპეციალისტის დანიშვნა.
- ESHS მართვის სისტემის ეროვნული კონსულტანტის დანიშვნა.
- აუცილებელი პროცედურებისა და გეგმების შემუშავება.
- თითოეულ ინდივიდუალურ პროცედურასა და გეგმაზე შესაძლებლობათა ზრდის უზრუნველყოფა.
- ESHS-MS -ის განხორციელება.

გეგმები

მართვის ამ სისტემის ფარგლებში, რისკების შესამცირებლად პროექტი განახორციელებს მინიმუმ შემდეგ პოლიტიკას, გეგმებს და/ან პროცედურებს:

- ადამიანური რესურსების პოლიტიკა: ეს პოლიტიკა შესაბამისობაშია საქართველოს შრომის კანონთან, ადამიანის უფლებების შესახებ უნივერსალურ დეკლარაციასთან, უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების ნებაყოფლობითობის პრინციპებთან, და საერთაშორისო შრომითი ორგანიზაციის (ILO) დეკლარაციასთან „ფუნდამენტურ პრინციპებზე, უფლებებსა და შრომაზე“.

ამასთანავე, ეს პოლიტიკა იძლევა სამართლიანი მოპყრობისა და თანაბარი შესაძლებლობების მინიჭების გარანტიას განურჩევლად პოლიტიკური მიკუთვნებულობის, ასაკის, სქესის, რასის, ეთნიკურობისა და სექსუალური ორიენტაციისა, ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე. აგრეთვე, პროექტის სამუშაო ძალისადმი პატივისცემის გარანტიას და ნებისმიერი სექსუალური შევიწროების, დისკრიმინაციის, ჩაგვრის ან ძალადობის შეუწყნარებლობას. ამავედროულად, ადამიანური

რესურსების პოლიტიკაში გათვალისწინებული იქნება სპეციფიკური ზომები, თემის წევრების დასაქმებისა და თემში საქონლისა და მომსახურების შესყიდვებისთვის პრიორიტეტების მინიჭებისთვის; ამასთანავე ყველა გამოცხადებული ვაკანსია იქნება გენდერულად მგრძობიარე.

- საგანგებო სიტუაციაში რეაგირების გეგმა: საგანგებო სიტუაციაში რეაგირების გეგმა (ERP) განმარტავს იმ მიდგომას, რომელსაც პროექტი გამოიყენებს ადამიანების, პროექტის ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის დასაცავად. ამ გეგმაში შევა ბუნებრივი კატასტროფების საფრთხეები, როგორცაა წყალდიდობა, ზვავი, მეწყერი და სხვ.
- დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა: დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა (SEP) წარმოდგენილია პირველ ტომში. ამ გეგმის მიზანია დაინტერესებულ მხარეებთან შედეგიანი კონსულტაციებისა და კომუნიკაციის ჩამოყალიბების მნიშვნელობის შეცნობა, აღიარება, ორმხრივი კომუნიკაციის ხელშეწყობა და ორმხრივ თანამშრომლობასა და ნდომაზე დაფუძნებული ურთიერთობის უზრუნველყოფა. SEP მოიცავს დავების მექანიზმის პროცედურას, დაინტერესებული მხარეებიდან მომდინარე დავების მართვისთვის, რომელიც ასევე მოიცავს თემის წევრებს, ადგილობრივ და ცენტრალურ მთავრობებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებს.
- საშიშ ნივთიერებებთან მოქცევისა და მათი შენახვის მართვის გეგმა: ეს გეგმა მოიცავს დაღვრის/გაჟონვის მართვის მიდგომას და მოთხოვნებს, რომ პროექტის ყველა ავტომანქანაში, მათ შორის კონტრაქტორების მანქანებში, იყოს დაღვრის საწინააღმდეგო ნაკრები, და უსაფრთხოების მონაცემთა ფურცელი (MSDS), სადაც რელევანტურია.
- შრომითი უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის პოლიტიკა (OHS): OHS და გამოსაყენებელი პროცედურები: პროექტი განავითარებს შრომითი უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის პოლიტიკას, რომელიც მოიცავს შეტყობინების/გაცხადების სისტემებს, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მიზნებს, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების პასუხისმგებლობებს, ტრენინგებსა და ინციდენტების, უბედური შემთხვევებისა და შეუსაბამობების შესახებ ანგარიშებს. პრიორიტეტულად გამოსაყენებელი პროცედურები ზემოქმედების შეფასებაზე დაყრდნობით მოიცავს:

ინციდენტების მართვის პროცედურას (და ინციდენტების ანგარიშის ფორმას).

- შეუსაბამობების შესახებ ანგარიშების სისტემის გამოყენებას
- უსაფრთხოების შესახებ ტრენინგსა და ანგარიშგებას
- მძღოლების უსაფრთხოების პროცედურებს (და მძღოლების დადლილობის მართვას).
- პირად დამცავი აღჭურვილობით (PPE) მუშაობის პრაქტიკას (მაგ. დამცავი სათვალეები, თავზე დასაფარებელი დაცვის საშუალებები (მაგ. ჩაფხუტები), დამცავი ჩექმა, დავალების შესაბამისი დამცავი ხელთათმანები, სმენის (ყურების) დამცავი მოწყობილობა და სხვ).
- ხის მოჭრის (ან გადაჭრის) უსაფრთხო პროცედურას

პროექტის ყველა კონტრაქტორი ვალდებული იქნება შეასრულოს პროექტის OHS მოთხოვნები.

- ნარჩენების მართვის გეგმა: გეგმის მიზანია ნარჩენების წარმოქმნის და მისი განთავსების პრაქტიკის გაუმჯობესება შესაბამისი გზით, ანგარიშის მომზადება და აღრიცხვა პროექტის მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების შესახებ და ცნობიერების ამაღლება ნარჩენების შემცირების, თავიდან გამოყენების, გადამუშავებისა და აღდგენის შესახებ. (4R)
- შესყიდვების პროცედურა: ამ პროცედურის დანიშნულებაა მაქსიმალურად გაზარდოს შესყიდვები და ჰქონდეს შერჩევის თანმიმდევრული და გამჭვირვალე სისტემა.
- ESHS-ის საკონტრაქტო მოთხოვნათა პროცედურა მშენებლობისთვის: ამ პროცედურის დანიშნულებაა კონტრაქტორებს მიაწოდოს ESHS მინიმალური მოთხოვნები, რომელიც მათ აუცილებლად უნდა დააკმაყოფილონ. ზოგადი მიზანი არის გარემოსდაცვითი, სოციალური, ჯანდაცვითი და უსაფრთხოების რისკების მინიმუმამდე დაყვანა. საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა აგრეთვე მოიცავს ქცვის კოდექსს.
- ვეგეტაციის სწრაფი შეფასება: ამ შეფასების მიზანია ფლორასა და ფაუნაზე ზემოქმედების მინიმუმამდე დაყვანა. ნიადაგის ზედაპირის ან მცენარეული საფარის ამოღებამდე არაუმეტეს 2 დღით ადრე, პროექტი განახორციელებს შეფასებას, რათა შეამოწმოს, ხომ არ არის წარმოდგენილი წითელი ნუსხის

მცენარეები, ბუდეები, ან რაიმე სახის ველური ბუნება იმ მიდამოში, რომელზეც შესაძლოა აქტივობის გამო მოხდეს ზემოქმედება.

- კულტურული მემკვიდრეობის აღმოჩენის პროცედურა: საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის კანონის მეათე მუხლი აზუსტებს, რომ „თუ ფიზიკური ან იურიდიული პირი გამოავლენს ან აღმოაჩენს კულტურულ მემკვიდრეობას, ან ამის შესახებ გაუჩნდება საფუძვლიანი ვარაუდი, ისეთი საქმიანობის პერიოდში, რომლის გაგრძელებამაც შეიძლება დააზიანოს, გაანადგუროს ან ამის საფრთხე შეუქმნას მას, საქმიანობის მწარმოებელი პირი ვალდებულია დაუყოვნებლივ შეწყვიტოს აღნიშნული საქმიანობა და კულტურული მემკვიდრეობის გამოვლენის ან აღმოჩენის ან ამის შესახებ საფუძვლიანი ვარაუდის არსებობისა და საქმიანობის შეწყვეტის თაობაზე წერილობით აცნობოს სამინისტროს არა უგვიანეს 7 დღისა. პროექტი მოამზადებს კულტურული მემკვიდრეობის აღმოჩენის პროცედურას (ე.წ. „შანსის პოვნის პროცედურას“) იმ შემთხვევაში თუ ტყეში გამოვლინდება კულტურული მემკვიდრეობის ადგილი, პროექტის განხორციელების დროს.
- მიწის შეძენის პროცესი: მიწის შეძენის პროცესი მიჰყვება მყიდველისა და გამყიდველის ნებაზე დაფუძნებულ მიდგომას (ნებაყოფლობითი შეთანხმება). მიწის შეძენა მთავრობის პასუხისმგებლობაა: როდესაც პოტენციური ადგილი გამოვლინდება: (1) მიწის მფლობელთან მოლაპარაკებების დაწყების წინ, განხორციელდება ES სკრინინგი, იმის დასაზუსტებლად, რომ გარემოსდაცვითი და სოციალური თვალსაზრისით, ადგილი სათანადოა; (2) საბაზრო რეიტინგი მიწისა განისაზღვრება რეგიონული მიწის ღირებულებით; (3) უზრუნველყოფილია მიწის ნაკვეთის რეგიონული რეესტრი (4) მოლაპარაკება მიწის მფლობელთან; (5) წარმოდგენილია ღირებულება მმართველ კომიტეტთან (6) მიწის მფლობელთან შეთანხმება, იმ იურიდიული დოკუმენტების გამოყენებით, რომელიც მოქმედებს საქართველოში მიწის შესაძენად (შენიშვნა: როგორც ESIA, IFC PS5-შია განხილული, არ არის პროვოცირებული, რაიმეთი გამოწვეული, ვინაიდან არ არის არანებაყოფლობითი განსახლება)

დროითი ჩარჩო

როგორც კი დაფინანსებული აქტივობის შეთანხმებას ხელი მოეწერება, მართვის სისტემის მოსამზადებლად და ტრენინგის უზრუნველსაყოფად გამოყოფილია 4 თვე.

ხარჯთაღრიცხვა	<p>GIZ ESMP+G სპეციალისტი (პერსონალის ხარჯი)</p> <p>NFA 2 HS სპეციალისტი (პერსონალის ხარჯი)</p> <p>ESHS-MS ადგილობრივი კონსულტანტი (20,000 ევრო)</p>
მონიტორინგი და ანგარიშგება	<ul style="list-style-type: none"> - პროგრესის შესახებ ანგარიში PMU-სთვის - პროგრესის შესახებ ანგარიში მმართველი კომიტეტისთვის - ყოველწლიური გეგმები GCF-ისთვის
შესრულების მთავარი ინდიკატორები	<ul style="list-style-type: none"> - ESHS-ისთვის დაქირავებული პერსონალის რაოდენობა. - მომზადებული და დამტკიცებული გეგმებისა და პროცედურების რაოდენობა. - დატრენინგებული ქალებისა და კაცების რაოდენობა (კონტრაქტორების ჩათვლით). - ტყის მდგრადი მართვის და ეროვნული სატყეო სააგენტოს ყოველწლიურ გეგმებში შემავალი პროცედურებისა და გეგმების რაოდენობა.

5.2 ESHS საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურა მშენებლობისთვის

<p>ESHS სამშენებლო საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურის განხორციელება</p>
<p>მიზნები</p>
<p>ზოგადი მიზნები ESHS სამშენებლო საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურისა (ამ შემთხვევაში კონტრაქტორია ყველა სამშენებლო კომპანია რომელიც დასაქმებული იქნება პროექტის მიერ (GIZ/MoEPA), რათა უზრუნველყოფილი იყოს სამოქალაქო სამუშაოებთან დაკავშირებული მომსახურებები, მათ შორის სატყეო გზების მშენებლობა, ჭრა, საქმიანი ეზოების მშენებლობა და სხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ პროექტის ESHS მოთხოვნების შესრულება; ➤ ყველა დასაქმებული პირის და თემის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა ➤ გავლენის შემცირება, და ➤ სოციო-ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი შედეგების მაქსიმალიზაცია (მაგ. თუ კონტრაქტორი კომპანია არის თბილისიდან, მან უნდა მაქსიმალურად უზრუნველყოს ადგილობრივების დასაქმება).

მოქმედებები

პროცედურა მოიცავს დეტალებს იმის შესახებ, თუ რამდენად იქნება შესრულებული ESHS-თან დაკავშირებული სხვადასხვა სამშენებლო აქტივობა. ეს არის პროცედურის განხორციელების კომპონენტი და გეგმები რომელიც მომზადდება ESHS-MS-ის საშუალებით. საკონტრაქტო მოთხოვნათა პროცედურა მოიცავს შემდეგს:

- შრომითი უსაფრთხოება და ჯანრმთელობა:
  - პირადი დაცვის აღჭურვილობის აუცილებლობა.
  - მძღოლების უსაფრთხოება, დაღლილობის მენეჯმენტი და სიჩქარის ლიმიტები.
  - უსაფრთხოების შესახებ ცოდნა.
  - ინციდენტების შესახებ შეტყობინება.
- გარემოსდაცვითი მართვა:
  - ნარჩენების მართვა: 4 R -ის გამოყენება ნარჩენების მართვაში: შემცირება, თავიდან გამოყენება, გადამუშავება და აღდგენა (Reduce, Reuse, Recycle and Recover). ნარჩენების განცალკევება ნარჩენების ტიპის მიხედვით მოხდება ადგილზე, გამოყენებული იქნება შესაბამისი ურნები და განთავსებული იქნება შესაბამის ნაგავსაყრელზე თითოეულ მუნიციპალიტეტში მყარი და სამშენებლო ნარჩენები განთავსდება სპეციფიკურ ადგილებში. ნარჩენების გადინებაზე თვალყურის მიდევნების სისტემა შეიქმნება ყველა კონტრაქტორის მიერ.
  - საშიში ნივთიერებებთან მოქცევისა და შენახვის მართვა. დაღვრის საწინააღმდეგო ნაკრები, დაღვრის საწინააღმდეგო ურნები, სავაგის შესავსები წინასწარ განსაზღვრული სადგურები, შესაბამისი კონტროლით (შეფუთული ადგილები) და საშიში ნარჩენების შესაბამის ლოკაციებზე განთავსება, როგორც ეს მითითებულია მეორე ტომში.
  - ჭრები: პროექტი გამოიყენებს შემცირებული ზემოქმედებით ჭრების მეთოდს (RIL)
    - ჭრებამდე ჩატარებული ტყის აღრიცხვები და გადაჭრილი ხეების რუკებზე ინდივიდუალურად დატანა.
    - ჭრებამდე მომზადებული გზების, მორსათრევ ბილიკებისა და განთავსების გეგმა, რათა შემცირდეს ნიადაგის დაზიანება და მოხდეს ნაკადულებისა და წყალგამტარების დაცვა შესაბამისი გადასასვლელებით.
    - ჭრებამდე მხვიარა მცენარეებისგან ადგილის გასუფთავება, სადაც ეს მცენარეები მძლავრად აერთებს ერთმანეთთან ხეების ვარჯებს.
    - გზების, განთავსების და მორსათრევი ბილიკების მშენებლობა გარემოსადმი მეგობრული დიზაინის პრინციპებით.

- ხის ჭრის და წაქცევის შესაბამისი ტექნიკის გამოყენება, როგორცაა ჭრისთვის მიმართულების მიცემა, ძირკვების მიწასთან ახლოს ჭრა ნარჩენების თავიდან ასაცილებლად, და ხის ღეროების ოპტიმალური ჯვარედინი ჭრა, რომ მაქსიმალურად მოხდეს გამოსადეგი ხეების აღდგენა.
  - მორების გადატანა დაგეგმილ მორსათრევ ბილიკებზე, იმის უზრუნველყოფით, რომ მორსათრევი დანადგარები მუდმივად ბილიკებზე რჩება.
  - სადაც შესაძლებელია, გამოყენებული იყოს საკიდი საბაგირო სისტემა/საკაბელო დანადგარები, რომელიც მორების მაღლა, მიწასთან შეუხებლად შეკავებით დაიცავს ნიადაგს და ნარჩენ მცენარეულობას, ან შეამცირებს ნიადაგის დაზიანებას
  - ჭრების შემდგომი შეფასების ჩატარება რათა მოხდეს უკუკავშირის უზრუნველყოფა რესურსების მენეჯერებისა და ჭრების ეკიპაჟებისთვის და იმის შესაფასებლად, თუ რა ხარისხით განხორციელდა დაბალი ზემოქმედებით ჭრების (RIL) შესახებ გამოყენებული გაიდლაინები.
- ხანძრის პრევენცია: ყველა სამუშაო ადგილის აღჭურვა ცეცხლმაქრებით.
  - მდინარეზე გადასასვლელები: მდინარეზე გადასასვლელების დაგეგმვა სატყეო გზების მშენებლობის დიზაინის წინასწარი დაგეგმვის ნაწილში და მათი ლოკაციების ოპტიმიზაცია. ნაკადულებსა თუ მდინარეებზე გადასასვლელებისთვის გამოყენებული იქნება შემდეგი შესაძლებლობები: ხიდები ან სპეციალური ჩარჩოირებული კულვერტები. ზედაპირული წყლების დაფარვა სამშენებლო მასალით აკრძალულია და აგრეთვე დაუშვებელია მდინარის კალაპოტზე რაიმე ცვლილების განხორციელება მშენებლობის ან სხვა ღონისძიებების შესრულების დროს. მდინარეზე გადასასვლელებისთვის მოთხოვნები მოიცავს საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკების გამოყენებას (ქვემოთ აღნიშნული „პროექტში გამოსაყენებელი შესაბამის საუკეთესო პრაქტიკები“).
  - გზებისა და მორსათრევი ბილიკების მშენებლობისთვის მთავარი მოთხოვნებია:
    - ჰაბიტატების დაზიანებისა და ზემოქმედების შემცირება, გზების სიხშირე უნდა იყოს რაც შიძლება მცირე (ან როგორც საქართველოს კანონმდებლობითაა მოთხოვნილი) და პრიორიტეტული უნდა იყოს არსებული გზებისა და მორსათრევი ბილიკების გამოყენება.
    - მიწასთან დაკავშირებული ყველა სამუშაო უნდა დაიგეგმოს ისე, რომ მოხდეს სივრცის მართვის ოპტიმიზაცია, რათა უზრუნველყოფილი იყოს, რომ ყველა გასუფთავებული ზედაპირი და ფართობი რომელიც მოწყვლადია ეროზიისადმი, მინიმუმამდეა შემცირებული.

- ტყის გზების, მორსათრევი ბილიკებისა და განსათავსებელი ადგილების მშენებლობისთვის ამოთხრილი მასალების დაფვლა ფერდობების გასწვრივ არ არის ნებადართული.
  - ფერდობის გამყარება და ეროზიის კონტროლი მთავარ სარისკო ფართობებში მცენარეულობისა და სხვა ბუნებრივი პროცესების გამოყენებით (ბიოინჟინერია).
  - მერქნის მოპოვებამდე ტყე-კაფის ადგილში, სატყეო გზები და მორსათრევი ბილიკები, დასატვირთი ბაქნები და მერქნის დასაწყობების ადგილები უნდა მოეწყოს ისეთ ადგილებში, სადაც მოზარდ-აღმონაცენზე, ახალგაზრდა ხეებსა და ნიადაგზე მიყენებული ზიანი იქნება მინიმალური.
  - მორსათრევი ბილიკების რეაბილიტაცია ეროზიასა და წყლის ჩამოდინებისგან დასაცავად, უნდა მოხდეს ჭრების დასრულებისთანავე.
  - დებულება #242-ის მე-13 მუხლთან შესაბამისობა: „ადგილობრივი პირობების გათვალისწინებით, ჭრებისგან წარმოქმნილი ნარჩენების განთავსება უნდა იყოს უზრუნველყოფილი: ა) ნარჩენების მორსათრევი ბილიკებზე განთავსებით ტყე-კაფის ექსპლოატაციის შემდეგ, ეროზიისგან თავდაცვის მიზნით ”
  - ტყეში განხორციელებულმა ჭრების ღონისძიებებმა არ უნდა დააზიანოს, მოხსნას ან გაანადგუროს ტერიტორიის 10% -ზე მეტი, ბილიკების, ტყის გზების და სხვა ინფრასტრუქტურის მიზნით.
  - გზების მშენებლობისთვის მოთხოვნები მოიცავს საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკების გამოყენებას (როგორც ქვემოთაა აღნიშნული „პროექტში გამოსაყენებელი შესაბამის საუკეთესო პრაქტიკებში“)
- ზედაპირულ წყლებამდე მანძილი. სულ მცირე, პროექტი იქნება „წყლის შესახებ საქართველოს კანონთან“ შესაბამისობაში. ნებისმიერი სახის მშენებლობისთვის შემდეგი ბუფერი იქნება დაცული:
- ა) 25 კილომეტრამდე სიგრძის მდინარისათვის – 10 მეტრი
  - ბ) 50 კილომეტრამდე სიგრძის მდინარისათვის – 20 მეტრი;
  - გ) 75 კილომეტრამდე სიგრძის მდინარისათვის – 30 მეტრი
  - დ) 75 კილომეტრზე მეტი სიგრძის მდინარისათვის – 50 მეტრი

ამასთანავე, პროექტი გაითვალისწინებს ფერდობებს, რათა განსაზღვროს საუკეთესო შესაძლებლობა ბუფერისთვის, ამერიკის სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტის მიხედვით (მიწათმფლობელთა გზამკვლევი ტყეში მისასვლელი გზების მშენებლობისთვის):

ცხრილი 5-1: რეკომენდირებული ბუფერები (ამერიკის სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტი 1998)

ბუფერის რეკომენდირებული სიგანე	
გზებისა და გზებსა და ნაკადულებს შორის დახრილობა (პროცენტი)	ბუფერის რეკომენდირებული სიგანე ფიტებში (დახრილობის მანძილი)
0-10	50
11-20	51-70
21-40	71-110
41-70	111-150
*გზებისათვის, დაქანების მანძილი იზომება ნიადაგის დაზიანების კიდიდან. აღმავალი ფერდობისთვის, დახრილობის მანძილი იზომება აღმავალი ფერდობის ძირიდან.	

- ბიომრავალფეროვნება:
  - მცენარეულობის სწრაფი შეფასება ნიადაგის ზედაპირის/მცენარეების გატანის ან ხეების მოჭრის წინ.
- ადამიანური რესურსები:
  - ადამიანური რესურსების პოლიტიკა. ეს პოლიტიკა მოიცავს საქართველოს სამართლებრივი ვალდებულებების პატივისცემას დასაქმებულთა მიმართ, სამართლიანი მოპყრობის, ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე თანაბარი შესაძლებლობების გარანტიას, განურჩევლად მათი პოლიტიკური მიკუთვნებულობის, ასაკის, სქესის, რასის, ეთნიკურობის და სექსუალური ორიენტაციისა. ასევე მოიცავს, პროექტის სამუშაო ძალისადმი პატივისცემით მოპყრობას და ნებისმიერი სახის სექსუალური შევიწროების, დისკრიმინაციის, ჩაგვრისა და ძალადობისადმი შეუწყნარებლობას. აგრეთვე, ადამიანური რესურსების პოლიტიკა მოიცავს ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეკლარაციით აღიარებული პრინციპების დაცვას, უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების ნებაყოფლობითი პრინციპებს და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის დეკლარაციას ფუნდამენტური პრინციპებისა და უფლებების და მუშაობის შესახებ
  - ქვევის კოდექსი: უნდა მოიცავდეს შემდეგ საკითხებს: თემთან დამოკიდებულება, ნადირობის შეზღუდვა პროექტის მთლიანი პერსონალისთვის, დანაგვიანება,

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

შეზღუდვა იმ ბუნებრივი რესურსების გამოყენებაზე, რომელიც პროექტის აქტივობების ნაწილია და მედიასთან კომუნიკაცია.

- ნებართვები:
  - მოიცავს ნებისმიერ ნებართვას, რომელიც იქნება სავალდებულო (მაგ. მშენებლობის ნებართვა) და იმის დაწესებას, ნებართვა (ან ნებართვები) უნდა მოიპოვოს პროექტმა თუ კონტრაქტორმა.
- სოციალური ასპექტი:
  - ადგილობრივი კადრების მაქსიმალური მოზიდვა.
  - ადგილობრივი შესყიდვების მაქსიმალური გაზრდა.

პროექტში გამოსაყენებელი შესაბამისი საუკეთესო პრაქტიკები

შემდეგი პრაქტიკები ეხება ESHS სამშენებლო საკონტრაქტო მოთხოვნების პროცედურისთვის

- GIZ-ის სამშენებლო პროცედურა.
- FAO- მთიან რელიეფზე სატყეო გზების ინჟინერიის გზამკვლევი
- ამერიკის სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტი - მიწის მფლობელების სახელმძღვანელო, ტყეში მისასვლელი გზების მშენებლობისთვის.
- 2014 - საუკეთესო პრაქტიკების სახელმძღვანელო - სატყეო გზების დაგეგმვა და მშენებლობა საქართველოსთვის
- 2009 გერმანიის სოფლის მეურნეობის სამინისტრო - კონსერვაცია და გარემო - ნიადაგის კონსერვაცია და წვდომა ტყეებზე - სახელმძღვანელო პრაქტიკოსებისთვის

დროითი ჩარჩო	სამშენებლო აქტივობების მომზადებამდე სამუშაო სფერო
ხარჯთაღრიცხვა	<p>ESHMS-MS კონსულტანტის მიერ პროცედურის მომზადება (იხ. ESHMS-MS).20,000 ევრო.</p> <p>არ შედის სამშენებლო ხარჯები ამ პროცედურის განსახორციელებლად</p>
მონიტორინგი და ანგარიშგება	<ul style="list-style-type: none"> - პროგრესის შესახებ ანგარიში PMU-თვის - პროგრესის შესახებ ანგარიში მმართველი კომიტეტისთვის - წლიური გეგმები GCF-თვის - პროცედურის განხორციელება: ყოველკვირეული და

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

	<p>შემთხვევითობის პრინციპით ზედამხედველობა სამშენებლო კონტრაქტორებისა NFA -ის ჯანმრთელობისა და უსართხობის სპეციალისტების მიერ, ყოველთვიური შემოწმება GIZ ადგილობრივი წარმომადგენლების მიერ, რომელიც დადგენილი იქნება თითოეულ რეგიონში და კვარტლური შემოწმება GIZ ESMP+G სპეციალისტის მიერ.</p>
<p>შესრულების მთავარი ინდიკატორები</p>	<ul style="list-style-type: none"> - პროცედურის შესრულება. - კონტრაქტორების რაოდენობა - ინციდენტებისა და უბედური შემთხვევების რაოდენობა - შეუსაბამობებისა და შესრულებული მაკორექტირებელი მოქმედებების რაოდენობა

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

5.3 სოციალური მხარდაჭერის პროგრამის გეგმა

<p>პროგრამის გეგმის შექმნა და განხორციელება</p>
<p>მიზნები</p>
<p>ამ გეგმის მიზანია თემ(ებ)ისთვის პროექტის ბენეფიტების გაზიარება, თემში დასაქმების და შესყიდვების მაქსიმალურად ზრდა და ტყის კოდექსის და მეორად კანონმდებლობის გამოყენებასთან დაკავშირებული რისკების შემცირება. გეგმას აქვს ორი მთავარი კომპონენტი:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ადგილობრივი კონტექსტი: ეს მოიცავს დასამქებას, შესაძლებლობათა ზრდას მამაკაცებისა და ქალებისთვის რათა მაქსიმალურად გაიზარდოს ადგილობრივად საქონლისა და მომსახურებების შექმნა. ამ საკითხის გადაჭრას ეხმიანება როგორც მთლიანად პროექტი, ასევე განსაკუთრებით SDC-ის მიერ დაფინანსებული კომპონენტი 3, პროფესიული უნარჩვევების განვითარებით ტყის მდგრად მართვასა და კონსერვაციაში, პროფესიული განათლების დახმარებით და ორგანიზაციული და ბიზნეს უნარების განვითარებით, რომელიც ტყის პროდუქტების წარმოებასთან, გადამუშავებასთან და მარკეტინგთანაა დაკავშირებული. ➤ თემის სოციალური მხარდაჭერის პროგრამები: ეს მოიცავს სპეციფიკურ პროგრამებს, რომლებიც მიზნად ისახავს ეკონომიკური საარსებო საშუალებების გაუმჯობესებას სამიზნე თემებში. პროგრამების მიზანია საარსებო საშუალებების გამრავალფეროვნება ადგილობრივი მოსახლეობისთვის, ტყესთან დაკავშირებული ღირებულებათა ჯაჭვის განვითარების მეშვეობით. კომპონენტი 3 მოიცავს სოციალური მხარდაჭერას სოფლად მცხოვრები თემებისთვის და ადგილობრივი თვითმმართველობის გაძლიერებას, ტყის საზღვართან მცხოვრები თემებისთვის.
<p>მოქმედებები ადგილობრივი კონტექსტისთვის</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ყველა იმ მცირე და საშუალო მეწარმის სიის მომზადება თითოეულ რაიონში, რომელთაც შეუძლია პროექტის საქონლითა და მომსახურებებით მომარაგება. ადგილობრივი შესყიდვები შეიძლება მოიცავდეს ადდგენით სამუშაოებს და ვეგეტაციის განახლების აქტივობებს, მორების ტრანსპორტირებას, საწვავი მერქნის გასაყიდი საწყობებს, ხეების მოჭრას, ბრიკეტებით მომარაგებას, EE ღუმელებს და სხვა. ➤ შესაძლებლობათა განვითარების უზრუნველყოფა ღუმელების ამჟამინდელი მწარმოებელთათვის: შესაძლებლობათა ზრდა მოიცავს ტრენინგებს საუკეთესო გარემოსდაცვით პრაქტიკებზე, როგორცაა ნარჩენების შემცირება დასაწყისშივე, ნარჩენების მართვა, სათანადო უსაფრთხოების აღჭურვილობის გამოყენება, მტვრის შეკავების ტექნიკები, მართვა საშიშ ნივთიერებათა დაღვრის შემთხვევაში, მათი ცოდნით აღჭურვა მწვანე პროდუქტების გამოყენების თაობაზე, სამზადისში დახმარება და მიზნებზე ორიენტირებული პროცედურების განხორციელება,

პლასტმასის მინიმალური გამოყენება, კარგი საყოფაცხოვრებო ტექნიკები, და სხვ. პროექტისთვის ნაცნობია, რომ მწარმოებლების უმრავლესობას არ ექნება პროცედურები ან ESMS-ები, თუმცა პროექტის ერთ-ერთი მთავარი მახასიათებელი არის რეგინალური და ეროვნული კომპანიების გამოყენების მაქსიმალურად გაზრდა, შესაბამისად უფრო მოსალოდნელია, რომ სტანდარტებთან შესაბამისობა თანდათანობით მიიღწევა, ვიდრე ის, რომ კომპანიებს ექნებათ ეს პროცედურები მზად დასაწყისიდანვე, სხვაგვარად ეს კომპანიები ვერ შეძლებენ პროექტის მოთხოვნების დაკმაყოფილებას.

- ინკლუზიური შესყიდვების პოლიტიკის მომზადება: პროექტი მაქსიმალურად გაზრდის შესყიდვებსა და დასაქმების შესაძლებლობებს პროექტში, მათ შორის: ხის მჭრელების, ტყის აღრიცხვის მკვლევარების, საქმიანი ეზოების პერსონალის, რეინჯერების, თემის კონსერვაციის საკითხებზე მომუშავე საკომუნიკაციო პირების, საწვავი მერქნის გასაყიდ საწყობების, აღდგენითი სამუშაოების, საქმიანი ეზოების მშენებლობით და ა.შ.
- ადამიანური რესურსების ინკლუზიური პოლიტიკის მომზადება: სამუშაო ადგილების ყველა განცხადება ცალსახად გამოხატავს რომ გამოცხადებულ სამუშაო ადგილზე მიიღებიან როგორც კაცები, ისე ქალები, და რომ უპირატესობა მიენიჭებათ ადგილობრივი თემის წარმომადგენლებს.

მოქმედებები თემის სოციალური მხარდაჭერის პროგრამისთვის

- დეტალური სამზადისი თემის სოციალური პროგრამისთვის მესამე კომპონენტის განმავლობაში და SDC მიერ დამტკიცება.
  - მომარაგების ჯაჭვის განვითარება ბრიკეტებისა და ხის ნაფოტებისთვის საჭირო ნედლეულისთვის
    - სათემო ბიზნეს მოდელის შემუშავება მომარაგებათა ჯაჭვის განვითარებისთვის
    - ნედლეულის შეგროვების მექანიზმების შემუშავება და განხორციელება (ტყეებში: ეროვნულ სატყეო სააგენტოსთან შეთანხმების მხარდაჭერა/სოფლის მეურნეობაში: ფერმერებთან შეთანხმების მხარდაჭერა)
    - ბრიკეტებითა და ხის ნაფოტებით გრძელვადიანი მომარაგების შესახებ კონტრაქტების ორგანიზებაში დახმარება
    - ტრენინგები.
  - ღირებულებათა ჯაჭვის განვითარება ტყის არამერქნული პროდუქტებისთვის (NFTP):

- NFTP-ის აღრიცხვების განხორციელება სამიზნე ტყის რაიონებში ბაზისის შექმნისთვის.
- NFTP-ის მდგრადი გამოყენების ინტეგრირება ტყის მდგრადი მართვის გეგმებში, სატყეო სააგენტოსა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის ჩართულობითი მექანიზმების გამოყენებით (შეგროვების ნორმების, შესაგროვებლად ნებადართული NFTP სახეობების ჩათვლით და სხვ.)
- ღირებულებათა ჯაჭვის განხორციელება და ბიზნეს შესაძლებლობების ანალიზი.
- სათემო ბიზნეს მოდელების შემუშავება კომერციული ღირებულებათა ჯაჭვის ჩამოსაყალიბებლად.
- NFA-სა და მოსახლეობას შორის კონტრაქტების ორგანიზებაში დახმარება.
- NFTP-ის კომერციულად გამოყენებისთვის მარეგულირებელი ჩარჩოს შექმნა.
- ტრენინგები.

○ მოვება:

- ადგილობრივი მოვების პრობლემის ანალიზის განხორციელება და ბაზისის შექმნა.
- მოსახლეობის დახმარება ინტეგრირებული მართვის გეგმების (ტყის, მოვების) შემუშავებისა და მოლაპარაკების წარმოების პროცესში
- მოვების მექანიზმებისა და საძოვრების მართვის განვითარება.
- მექანიზმებისა და გეგმების განხორციელება.
- ტრენინგები და რჩევები.
- მონიტორინგის დაარსება.

➤ მოთხოვნები:

- ქალთა მონაწილეობა.
- ჩართულობითი კონსულტაციები კონცეფციის შემუშავებისა და პროგრამის განვითარების პროცესში.
- კახეთის, გურიისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონალურ და თუ შესაძლებელია, მუნიციპალურ გეგმებთან შესაბამისობა.
- შესაბამისობა თემის ინტერესებთან (მოსახლეობიდან მიღებული განახლებული ინფორმაცია, სოფლის მეურნეობისა და დამატებითი ღირებულების, მეფუტკრეობის, ჩაის პლანტაციების, თხილის პლანტაციების, ტურიზმის, ზოგადი SME-ს, ბრიკეტების დამზადების, EE ღუმელების წარმოების, მეცხოველეობის

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

	<p>(შემოღობვა, სამოვრების მართვა, ზამთრის საკვების, წყლის, სურსათის, ვეტერინარული მოვლის) შესახებ ინფორმაციის ჩათვლით).</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ მდგრადობის ფაქტორები ანუ გადაცემის ეფექტური სტრატეგია (კრიზისიდან გამოსვლის სტრატეგია) და თვით-კმარობა. ○ აუცილებელია, სოციალური პროგრამის ღონისძიებები იყოს გარემოს დაცვის მიმართულებით გამართლებული. ○ საოპერაციო და მოვლითი ღონისძიებები დამოკიდებულების (დაქვემდებარებულობის) თავიდან ასაცილებლად. ○ სარგებელის თანაბრად გავრცელება ბენეფიციარებს შორის. ○ ტექნიკური დავალებების მომზადება და სოციალური უზრუნველყოფის პროგრამის განხორციელება. ზემოთ აღნიშნული მოთხოვნები გაერთიანებული იქნება ტექნიკურ დავალებებში, აგრეთვე მოთხოვნა შეთავაზების მომზადების შესახებ, იმაზე, თუ როგორ უზრუნველყოფს განმახორციელებელი სააგენტო მოწყვლადი ჯგუფების ჩართულობას (როგორც აღნიშნულია SEP-ში) და მოთხოვნა, იმის შესახებ, რომ მოიცვას პროექტის SEP-ის შესაბამისი ჩართულობის გეგმა. პრიორიტეტი მიენიჭებათ განმახორციელებელ სააგენტოებს შესაბამისი რეგიონებიდან.
<p>დროითი ჩარჩო</p>	<p>2021-2024 - სოციალური მხარდაჭერის პროგრამისთვის. მთლიანი პროექტის ხანგრძლივობა - ადგილობრივი კონტექსტისთვის.</p>
<p>ხარჯთაღრიცხვა</p>	<p>ESMP+G სპეციალისტისა და GIZ ადგილობრივი წარმომადგენლების ხარჯი. SDC-მ აიღო ვალდებულება უზრუნველყოს 4.09 მილიონი ევრო მესამე კომპონენტისთვის, რომელიც განკარგავს სოციალური მხარდაჭერის პროგრამის გეგმას (აქტივობებისთვის ბიუჯეტის ზუსტი ციფრები განისაზღვრება 2021 წლის დასაწყისისთვის).</p>
<p>მონიტორინგი და ანგარიშგება</p>	<ul style="list-style-type: none"> - პროგრესის შესახებ ანგარიში PMU-სთვის. - პროგრესის შესახებ ანგარიში მმართველი კომიტეტისთვის - ყოველწლიური გეგმები GCF-ისთვის. - სხვა ანგარიშები დონორი ორგანიზაციების მოთხოვნების შესაბამისად, დასრულების შესახებ ანგარიშის ჩათვლით. - მყისიერი შემოწმებები ადგილზე, EE ღუმელების

	მწარმოებლებთან
<p>შესრულების მთავარი ინდიკატორები</p>	<ul style="list-style-type: none"> - შესყიდვების პოლიტიკა, ადგილობრივი საქონლისა და მომსახურებების შესყიდვაზე პრიორიტეტის მინიჭება. - ადამიანური რესურსების პოლიტიკა - დასაქმების ნაწილში ადგილობრივი ქალებისა და მამაკაცებისთვის პრიორიტეტის მინიჭება. - ადგილობრივი ბიზნესების რიცხვი, რომელიც დაკონტრაქტებულია პროექტის მიერ და კონტრაქტების ღირებულება. - ადგილობრივი კონტრაქტების შედეგად, ადგილობრივი ბიზნესების მიერ დაქირავებული ქალებისა და მამაკაცების რაოდენობა; - უშუალოდ პროექტის მიერ დაქირავებული ქალებისა და მამაკაცების რიცხვი. - EE ღუმელების მწარმოებლებისთვის მიწოდებული ტრენინგების ტიპის რიცხვი. - EE ღუმელების მწარმოებლებისთვის ჩატარებულ ტრენინგებში მონაწილეთა რიცხვი <p>თემის სოციალური მხარდაჭერის პროგრამისთვის (ინდიკატორები შემუშავდება SDC-სთან ერთად) ზოგიერთი პოტენციური ინდიკატორი მოიცავს:</p> <ul style="list-style-type: none"> - სოფლად მცხოვრები თემები (კოოპერატივების ან სხვა ბინზეს მოდელების საშუალებით) ამუშავებენ ბრიკეტებისა და ხის ნაფოტებისთვის საჭირო ნედლეულის მომარაგების ჯაჭვს სოფლის მეურნეობისა და ტყის ნარჩენებიდან. - სრულად მოქმედია უნარების განვითარების მექანიზმები, გაუმჯობესებული ღუმელების, საიზოლაციო მასალების და მზის სისტემის წყლის გამათბობლების წარმოებისა და მონტაჟისთვის. - ეკოტურიზმი განხორციელებულია სამიზნე სოფლებში.

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> - სოფლად მცხოვრები თემები ამუშავებენ კომერციულ ღირებულებათა ჯაჭვს, ტყის არამერქნული რესურსებისთვის, ტყის მდგრადი მართვის შესაბამის გეგმებთან შეთანხმებით. - ძოვებასთან დაკავშირებული სათემო გეგმები და მექანიზმები განხორციელებულია სამიზნე მუნიციპალიტეტებში.
--	---

5.4 სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგი

სურათი 5-1 წარმოადგენს პროცედურას, რომელიც გამოყენებული იქნება პროექტის ქვე აქტივობების ზემოქმედების სკრინინგისთვის. ეს მიდგომა ადაპტირდა სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის (FAO) გარემოსდაცვითი და სოციალური რისკების მართვის მიდგომიდან.

თითოეული აქტივობის სკრინინგი მოხდება შესაბამისი ჩამონათვალის (ე.წ. „ჩეკლისტის“) მიხედვით, რომელიც ქვემოთაა წარმოდგენილი. სკრინინგის განსახორციელებლად, საჭიროა შემდეგი ინფორმაცია:

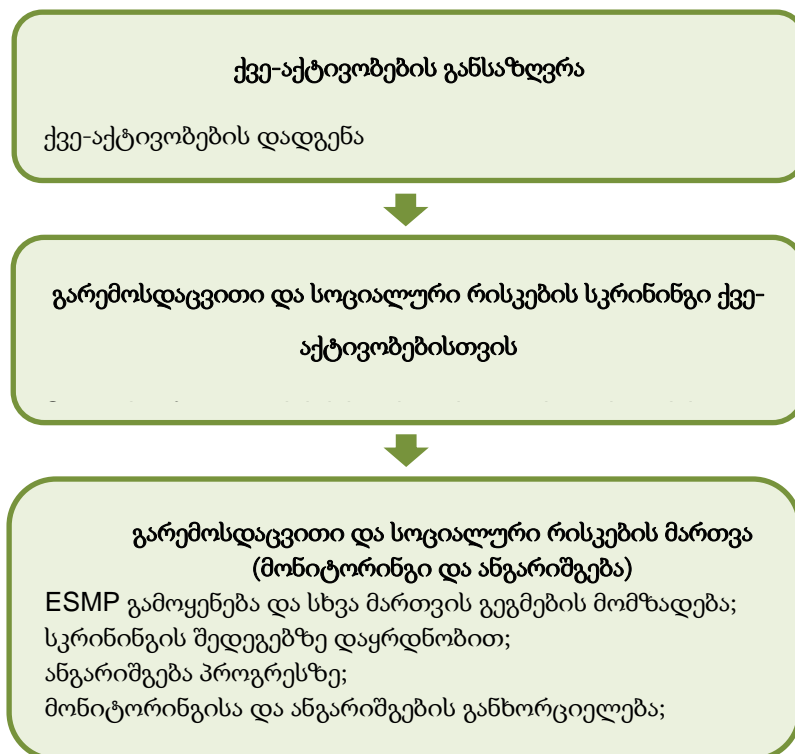
- იმ აქტივობის აღწერა, რომელიც ყველგან უნდა განხორციელდეს.
- აქტივობისთვის გამოყენებული აღჭურვილობა და აქტივობის ხანგრძლივობა.
- გავლენა.
- ადგილის აღწერა.
- ადგილი, რუკები და GPS კოორდინატები.

მას შემდეგ, რაც სამშენებლო აქტივობები და/ან ქვე-აქტივობები და ამ აქტივობების ადგილი დადგინდება, შეივსება ე.წ. ჩამონათვალი და მოეწერება ხელი ESMP+G სპეციალისტისა და PMU-ს მიერ. სკრინინგის პროცესი უზრუნველყოფს, რომ აქტივობა საქართველოს საკანონმდებლო ჩარჩოს მიხედვით შესაბამისობაშია პროექტის მიზნებთან და სტანდარტებთან, და რომ სათანადო გარემოსდაცვითი მიმოხილვა ჩატარებულია.

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

თუ ზემოქმედების ბუნება, სიმძლავრე, შექცევადობა და მდებარეობა ქვე-აქტივობის სკრინინგისთვის მთავარი ელემენტებია, ექსპერტების შეფასება იქნება ცენტრალური ფაქტორი იმის გადაწყვეტაში, უნდა იყოს თუ არა ქვეაქტივობა გათვალისწინებული ESMP-სა და ESMS-ში და საკმარისია თუ არა მთლიანი ESMP and ESMS ზემოქმედების მართვისთვის. სკრინინგის პროცესი ასევე განსაზღვრავს არის თუ არა საჭირო ადგილისთვის დამახასიათებელ სხვა მართვის გეგმები ზემოქმედების მართვისთვის. დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა განხორციელდება თითოეულ სამშენებლო აქტივობაში ან ქვე-აქტივობაში.

თითოეული ქვე-აქტივობისთვის შემუშავდება მონიტორინგის ზომების სპეციფიკური დახასიათება და ტექნიკური დეტალები, ასევე დადგინდება გამოსაყენებელი მეთოდები, სანიმუშო ადგილები, გაზომვების სიხშირე, გამოვლინდება შეზღუდვები (სადაც საჭიროა) და განისაზღვრება ზღვარი, რაც იქნება მანიშნებელი მაკორექტირებელი მოქმედებების საჭიროებისა.

დაცვისათვის გამოსაყენებელი ინსტრუმენტები მოიცავს IFC, PS და GIZ მდგრადობის პოლიტიკას და მასთან დაკავშირებულ გარანტიებს.

ადგილისთვის დამახასიათებელი სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგისთვის ჩამონათვალის შექმნა და განხორციელება

მიზანი

სწრაფი გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგის ჩამონათვალის მიზანს წარმოადგენს მშენებლობის დაწყებამდე კონკრეტული ადგილისთვის კვლევის ჩატარება ESHS რისკების შესამცირებლად (ეს ასევე მოიცავს ყველა სამოქალაქო სამუშაო ღონისძიებებს, საქმიანი ეზოების, სატყეო გზების და სხვ. ჩათვლით)

მოქმედებები

ნებისმიერი სამშენებლო აქტივობის დაწყებამდე და/ან ქვე აქტივობის შესრულებამდე უნდა გადამოწმდეს შემდეგი:

რისკები/ზემოქმედება	დიახ	არა	კომენტარი
საჭიროებს თუ არა ეს აქტივობა მთავრობის (ადგილობრივი ან ცენტრალური) ნებართვას?			
მზად არის თუ არა ნებართვა?			
გამოკვლეულია თუ არა ყველა შესაძლებლობა, რომ რაც შეიძლება შემცირდეს ე.წ. მწვანე ტერიტორიების გამოყენება და სანაცვლოდ გამოყენებული იქნას მხოლოდ ყოფილი სამრეწველო ტერიტორია? (ე.წ. „ბრაუნფილდი) (მაგ.საქმიანი ეზოს დაარსება უკვე არსებულ შენობაში, რათა შემცირდეს არსებული			

სატყეო გზების და სხვ. გამოყენება).			
საქმიანი ეზოებისთვის მოხდა თუ არა მისი ადგილმდებარეობის და თემისთვის მისადგომლობის გათვალისწინება?			
მოთხოვნილი უსაფრთხოების ზომების ტიპი			
მიღებულია თუ რეცენზია და შემოწმება GIZ სამშენებლო დეპარტამენტისგან?			
დადგენილია და შეძენილია თუ არა პირადი დაცვის აღჭურვილობა? (PPE)			
ფლორია და ფაუნის სწრაფი შეფასების განხორციელება			
არის თუ არა პრიორიტეტული ფლორა და ფაუნა წარმოდგენილი?			
არსებობს თუ არა ფაუნისთვის ზიანის მიყენების რისკები?			
ხეების მოჭრამდე არა უმეტეს ორი დღით ადრე ხეების შემოწმება,			

ვეგეტაციის სწრაფი შეფასების მეთოდით, რათა გამოვლინდეს არის თუ არა იქ ბუდეები.			
დადგინდა თუ არა ადგილები მყარი და სამშენებლო ნარჩენების განსათავსებლად?			
წარმოქმნის თუ არა აქტივობა საშიშ ნარჩენებს და არსებობს თუ არა ამის შერბილების ღონისძიებები?			
არის თუ არა ეროზიისა და ნალექის რისკები და არსებობს თუ კონტროლის ზომები?			
არსებობს თუ არა პოტენციური ზემოქმედება ზედაპირულ ან მიწისქვეშა წყლებზე?			
გამოვლენილია თუ არა ადგილები, ნიადაგის ზედაპირის (გადათხრის შედეგად მიღებული) დროებით შესანახად?			
არის თუ არა ფერდობები და მოხდა თუ არა ამის გათვალისწინება დიზაინის შექმნის დროს?			

არსებობს თუ არა ინვაზიური სახეობებისა და დაავადებათა გავრცელების რისკები?			
ურბანულ გეგმასთან თავსებადობა (თუ ეს რელევანტურია)			
არის თუ არა მოსახლეობის ხეები, მოსავალი ან ინფრასტრუქტურა?			
ქალებისა და მამაკაცებისთვის ადგილობრივი დასაქმების მაქსიმალურად გაზრდის საშუალებების დადგენა			
არის თუ არა ამ ადგილთან ახლოს რაიმე სათემო ინფრასტრუქტურა (სკოლები)?			
არსებობს თუ არა უსიამოვნებების წარმოქმნის რისკი როგორცაა მაგ. ხმაური, მტვერი და ა.შ.			
წარმოქმნის თუ არა აქტივობა რაიმე საფრთხეს თემისთვის?			
არის თუ არა აქტივობა ადგილობრივ რეგულაციასთან თანხვედრაში?			
გაეწიათ თუ არა კონსულტაციები თემის მოსახლეობასა და ადგილობრივ უწყებებს (ორივეს, როგორც კაცს ისე ქალს)? თემიდან მიღებული რეკომენდაციების ჩათვლით.			

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

	<p>მიეწოდათ თუ არა ინფორმაცია ადგილობრივ უწყებებსა და თემის მოსახლეობას აქტივობის დაწყებისა და დასრულების თარიღის შესახებ?</p>	
	<p>ჩამოთვალეთ შემარბილებელი ღონისძიებები შემოთავაზებული ტერიტორიისთვის კონკრეტული აქტივობისთვის (რომელსაც არ ფარავს ESMP).</p>	
<p>დროითი ჩარჩო</p>	<p>მშენებლობის დაწყებამდე</p>	
<p>ხარჯთაღრიცხვა</p>	<p>ESMP+G სპეციალისტის ხარჯი ჯანრმთელობისა და უსაფრთხოების (HS) სპეციალისტების ხარჯი.</p>	
<p>მონიტორინგი და ანგარიშგება</p>	<ul style="list-style-type: none"> - პროგრესის ანგარიში PMU-თვის. - პროგრესის ანგარიში მმართველი კომიტეტისთვის - ყოველწლიური გეგმები GCF-თვის. 	
<p>შესრულების მთავარი ინდიკატორები</p>	<ul style="list-style-type: none"> - სკრინინგის სისტემის ჩამოყალიბება. - ჩატარებული სკრინინგების რაოდენობა და რეცენზიების ხარისხი - შემოთავაზებული და შესრულებული ღონისძიების ტიპი საიტზე. 	

5.5 კულტურული მემკვიდრეობის აღმოჩენის ე.წ. „შანსის პოვნის“ პროცედურა

<p>კულტურული მემკვიდრეობის აღმოჩენის პროცედურის მომზადება</p>
<p>მიზნები</p>
<p>ე.წ. „შანსის პოვნის“ პროცედურის (Chance Find Procedure) მიზანს წარმოადგენს გარკვეული სტანდარტული პროცესის ჩამოყალიბება, კულტურული ან არქეოლოგიური ობიექტების მოულოდნელად აღმოჩენის შემთხვევაში, პროექტის საქმიანობის შესრულების დროს. საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია „შანსის პოვნას“ განმარტავს როგორც „მატერიალურ კულტურული მემკვიდრეობის მოულოდნელად აღმოჩენას, პროექტის სამშენებლო ან სხვა საქმიანობის დროს“. (IFC 2012).</p>
<p>მოქმედებები:</p>

ნებისმიერი კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტის (ან არქეოლოგიური) აღმოჩენა მშენებლობის დროს (საქმიანი ეზოების და ტყემდე მისასვლელი გზების მშენებლობისას), ჭრების ან პროექტის ნებისმიერი სხვა აქტივობისას, უნდა დაუყონებლივ ეცნობოს ESMP+G სპეციალისტს. იმ ტერიტორიაზე სამუშაოები უნდა შეწყდეს დაუყონებლივ, მოინიშნოს ფართობი და შესაბამისმა სპეციალისტებმა უნდა ჩაატარონ გამოკითხვა, რათა დადგინდეს ამ საიტის მნიშვნელოვნება. უნდა გატარდეს შემდეგი ზომები:

- შეწყდეს მუშაობა უშუალოდ ამ ტერიტორიის მიმდებარედ და ეცნობოს ამის შესახებ მიმდებარედ მომუშავე პერსონალს.
- ეცნობოს სუპერვაიზერს
- ეცნობოს ESMP+G სპეციალისტს, რომელიც შემდეგ შეატყობინებს NFA-ს.
- ეცნობოს რწმუნებულს.
- ამ ტერიტორიაზე შეიქმნას დროებითი დაცვის ღონისძიებები.
- საჭიროა ფოტოს გადაღება და ადგილის GPS კოორდინატების ჩანიშვნა.
- სამინისტროსთან დისკუსიის მიხედვით, ჩატარდეს წინასწარი გამოძიება.
- შესაბამის დაინტერესებულ მხარეებთან და მთავრობასთან კონსულტაციების გათვალისწინებით უნდა შემუშავდეს ამ ტერიტორიის მოვლის/მოპყრობის შესაბამისი სტრატეგიები.

დროითი ჩარჩო	ნებისმიერი მშენებლობის წინ და პროექტის სასიცოცხლო ციკლის განმავლობაში
ხარჯთაღრიცხვა	ESMP+G სპეციალისტის ხარჯი
მონიტორინგი და ანგარიშგება	<ul style="list-style-type: none"> - პროგრესის ანგარიში PMU-ს. - პროგრესის ანგარიში მმართველ კომიტეტს - ყოველწლიური გეგმები GCF-ს.
Key Performance Indicators	<ul style="list-style-type: none"> - აღმოჩენილი ადგილების რაოდენობა - შერბილების განხორციელებული ტიპი.

5.6 ტყის მდგრადი მართვის გეგმების ჩართულობითი მეთოდით შემუშავება

ტყის მდგრადი მართვის გეგმების ჩართულობითი მეთოდით შემუშავება

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

<p>მიზნები</p>	
<p>ტყის მდგრადი მართვის გეგმების ჩართულობითი მეთოდით შემუშავების მიზანია, უზრუნველყოს შიდა გაყიდვები, შეამციროს თემზე ზემოქმედება, მინიმუმამდე დაიყვანოს კონფლიქტი და გარანტირებული იყოს მისი მიმდებლობა, ასევე ტყის მდგრადი მართვის გაძლიერებული შედეგების მიღება.</p>	
<p>მოქმედებები:</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ სპეციალისტების მოძებნა, რათა გაძლიერდეს სამინისტროს, ეროვნული სატყეო სააგენტოსა და ზედამხედველობის დეპარტამენტის შესაძლებლობები, და ასევე შესაძლებლობათა გაძლიერება ჩართულობითი კონსულტაციებისთვის. (იხ. ამ ანგარიშის სექცია 4). ➤ ფასილიტატორის მეშვეობით თემის მოსახლეობის ინფორმირება კომუნიკაციებისა და მოლაპარაკებების შესახებ, SFMP-ის კონსულტაციების პროცესების დაწყებამდე. ➤ საკონსულტაციო მასალების მომზადება. ➤ საკონსულტაციო შეხვედრების გამართვა თემებში, ახალგაზრდებთან, ქალებთან და მამაკაცებთან (შეხვედრები გაიმართება უშუალოდ სოფლებში), კონსესუსისა და შეთანხმების მიღწევა ტყის მდგრად მართვის ამოცანებთან, მონიტორინგთან, მიზნებთან, ძოვების ადგილებთან და მიზნებთან, ტყის არამერქნულ რესურსებთან და მიზნებთან, აკრძალვებსა და ტყის მდგრადი მართვისთვის სხვა რელევანტურ პირობებთან დაკავშირებით (თუ საჭირო იქნება, ცალკეული შეხვედრები მოეწყობა ქალებთან). ➤ გაირკვეს არის თუ არა თემების ტყეებში რაიმე კულტურული მემკვიდრეობის ადგილი და დადგინდეს მათი გამოყენების წესები/უფლებები. ➤ კონსულტაციების პროცესში მოწყვლადი მოსახლეობის ჩართულობის უზრუნველყოფა (საჭიროების შემთხვევაში მათთან შესაძლოა მოეწყოს ცალკეული შეხვედრები, ან შეხვედრები გაიმართება უშუალოდ მათსავე ოჯახებში). ➤ დროებითი მოსახლეობის (მწყემსების) ჩართულობის უზრუნველყოფა კონსულტაციების პროცესში. ➤ ტყესთან დაკავშირებულ საკითხებზე მომუშავე თემის საკომუნიკაციო პირებთან შეთანხმებული მუშაობა. 	
<p>დროითი ჩარცო</p>	<p>ტყის მდგრადი მართვის დაგეგმვის პროცესის დასაწყისში და მისი მოქმედების განმავლობაში.</p>
<p>ხარჯთაღრიცხვა</p>	<p>ESMP+G სპეციალისტი (პერსონალის ხარჯი). ეროვნული სატყეო სააგენტო (პერსონალის ხარჯი).</p>

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

	<p>თემის ფასილიტატორი (პერიოდული მხარდაჭერა 7 წლის განმავლობაში). 42,000 ევრო.</p>
<p>მონიტორინგი და ანგარიშგება</p>	<ul style="list-style-type: none"> - პროგრესის წარდგენა პროექტის მართვის ერთეულისთვის - პროგრესი მმართველ კომიტეტთან - ყოველწლიური გეგმები GCF-ში წარსადგენად. - ინკლუზია SFM გეგმებსა და ყოველწლიურ გეგმებში.
<p>შესრულებული სამუშაოს მთავარი ინდიკატორები</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ჩატარებული ჩართულობითი კონსულტაციების რაოდენობა - მონაწილე ქალებისა და მამაკაცების რიცხვი. - შესაძლებლობათა ზრდისთვის ჩატარებული სესიების რაოდენობა. - მომზადებული საკონსულტაციო მასალების რაოდენობა და ტიპი. - SFM გეგმაში ასახული თემის საჭიროებებისა და რეკომენდაციების მტკიცებულებები. - SFM გეგმების რაოდენობა, რომელიც მომზადდა თემებთან კონსულტაციებით. - დავების რაოდენობა, მათი გადაჭრის დრო და კმაყოფილების რეიტინგი.

5.7 დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა და დავების მართვის პროცედურა

დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა და დავების მართვის პროცედურა მოცემულია დაფინანსების შეთავაზების მეშვიდე დანართში: დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობისა და საკონსულტაციო გეგმა და დავების მექანიზმი.

<p>გარემოსდაცვით და ასოციაციური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
---	-----------------------	---

6. ბიუჯეტი

7. ცხრილი 7-1 წარმოადგენს დაახლოებით ბიუჯეტს ESMP-ის განსახორციელებლად. ცხრილი არ მოიცავს მშენებლობის ფასებს, საუკეთესო საერთაშორისო მაგალითების გამოყენებით.

ცხრილი 7-1: ბიუჯეტი

აღწერა	ღირებულება (EUR)
აღჭურვილობა ESMP+G სპეციალისტისთვის (GPS, კამერა, კომპიუტერი, ხელმისაწვდომობა მანქანაზე, საცხოვრებით უზრუნველყოფა ველზე ყოფნისას)	50,000
თემის ფასილიტატორი	42,000
საჯარო საკონსულტაციო ღონისძიებების მოწყობა და საკომუნიკაციო მასალები	100,000
ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოებისთვის საჭირო აღჭურვილობა	80,000
შესაძლებლობათა განვითარება	200,000
ESHS-MS კონსულტანტი	20,000
ტყესთან დაკავშირებულ საკითხებზე მომუშავე თემის საკომუნიკაციო პირები	50,000
დონორი ორგანიზაციები	დადგინდება მომავალში
სულ	542,000

8. გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Cox, R 2006, გარემოსდაცვითი კომუნიკაცია და საზოგადოებრივი სფერო. სალბი, ათასი მუხა, CA.
2. ENPIEASTFLEG 2014, ტყის მართვა თუშეთის დაცულ ლანდშაფტში.
3. FAO 2007, მთიან რელიეფზე სატყეო გზების ინჟინერიის გზამკვლევი, ჭრები ტყეში და საინჟინრო სამუშაოების დოკუმენტი 2.
4. გერმანიის სოფლის მეურნეობის სამინისტრო 2009, კონსერვაცია და გარემო - ნიადაგის კონსერვაცია და წვდომა ტყეებზე - სახელმძღვანელო პრაქტიკოსებისთვის.
5. ჰაგაუერი, დ. (Hagauer, D) ზაშერი, ი. (Zoscher, J) ჩალათაშვილი, დ, 2014, საუკეთესო პრაქტიკების სახელმძღვანელო - სატყეო გზების დაგეგმვა და მშენებლობა საქართველოსთვის, ადაპტური ტყის მდგრადი მართვა ბორჯომში.
6. IUCN 2015, დაცული ტერიტორიის მმართველობა და მართვა
7. რობერტს, ერილ და გაუტამ, მადან (Roberts, Eryl & Gautam, Madan) 2019,

<p>გარემოსდაცვით და ასოციალური ზემოქმედების შეფასება</p>	<p>ნაწილი 2: ESMP</p>	
--	-----------------------	---

სათემო მეტყევეობის გაკვეთილები ავსტრალიისთვის. საერთაშორისო პრაქტიკების მიმოხილვა.

8. ამერიკის სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტი 1998, მიწის მფლობელების სახელმზღვანელო, ტყეში მისასვლელი გზების მშენებლობისთვის. ჩრდილ-აღმოსავლეთ ტერიტორიის სახელმწიფო და კერძო სატყეო მეურნეობები NA-TP-06-98.